

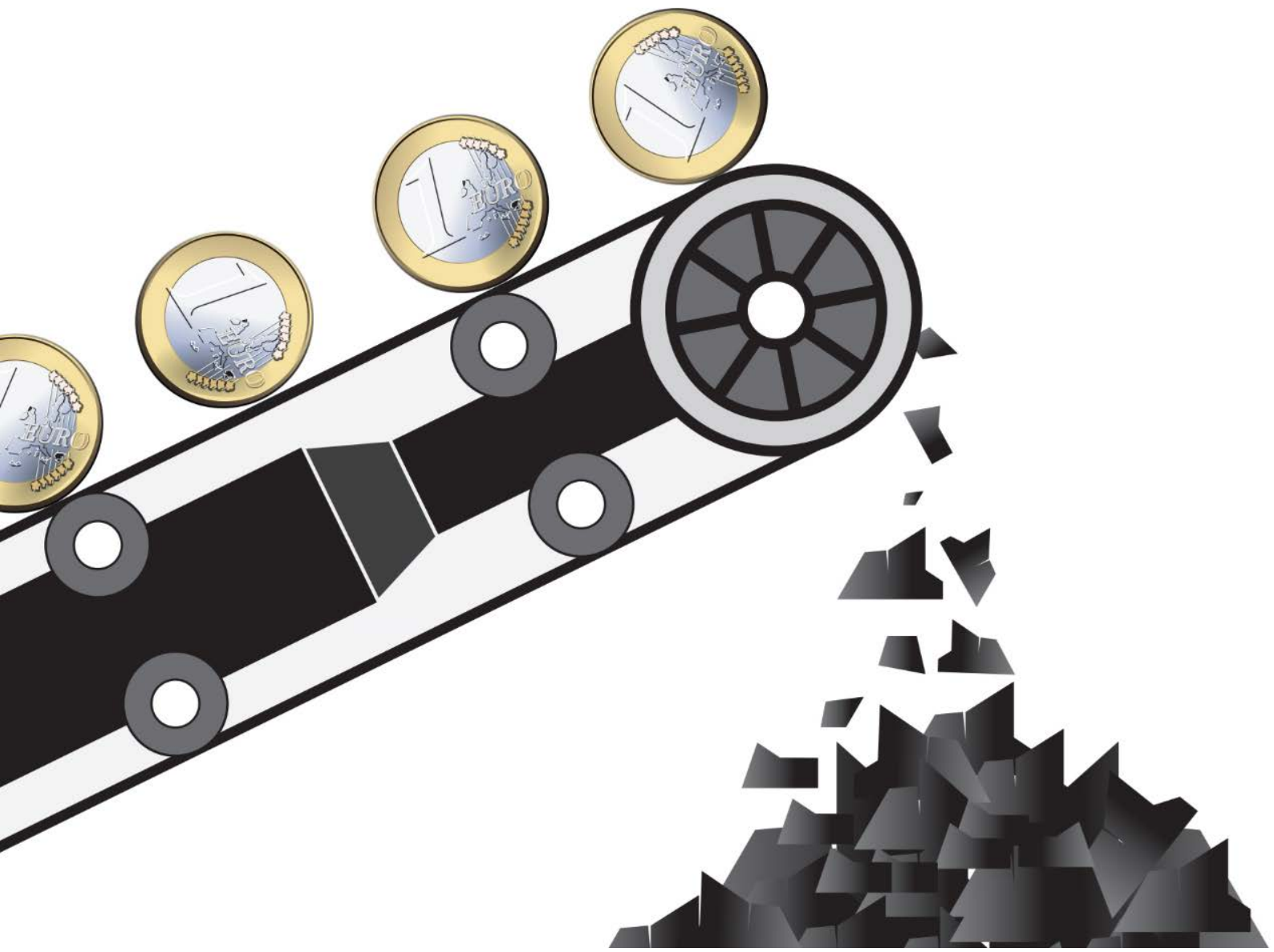

WWF

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΑΝΑΛΥΣΗ

2018

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ ΣΤΑ ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΥΣΙΜΑ

Συντάκτες:

Μιχάλης Προδρόμου, Σύμβουλος ενεργειακής πολιτικής, WWF Ελλάς

Νίκος Μάντζαρης, υπεύθυνος Τομέα ενεργειακής και κλιματικής πολιτικής, WWF Ελλάς

Σκίτσο εξωφύλλου: Μάριος Βόντας

Το WWF Ελλάς είναι το ελληνικό τμήμα της διεθνούς περιβαλλοντικής οργάνωσης WWF – World Wide Fund for nature. Με περισσότερους από 5.000.000 υποστηρικτές παγκοσμίως, το WWF έχει ενεργή παρουσία σε περισσότερες από 100 χώρες.

Αποστολή του WWF είναι να σταματήσει την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και να χτίσει ένα μέλλον αρμονικής συνύπαρξης ανθρώπων και φύσης, προστατεύοντας τη βιοποικιλότητα, διασφαλίζοντας τη βιώσιμη χρήση των ανανεώσιμων φυσικών πόρων, και προωθώντας τη μείωση της ρύπανσης και της σπάταλης κατανάλωσης.

© 2018, WWF Ελλάς

Περιεχόμενα

Περιεχόμενα.....	1
Εισαγωγή.....	2
Επιπτώσεις από την επιδότηση ορυκτών καυσίμων.....	2
Δεσμεύσεις για τερματισμό των επιδοτήσεων.....	2
Μεθοδολογία.....	4
Αντικείμενο, στόχος και πηγές.....	4
Ορισμός.....	4
Περιορισμοί.....	5
Ανασκόπηση προηγούμενων μελετών.....	6
Διεθνή δεδομένα.....	6
Στοιχεία για την Ελλάδα.....	7
Επιδοτήσεις ορυκτών καυσίμων στην Ελλάδα.....	9
Επικουρικές υπηρεσίες.....	9
Μηχανισμός διασφάλισης επαρκούς ισχύος.....	12
Μεταβατικός μηχανισμός αποζημίωσης ευελιξίας.....	15
Μηχανισμός ανάκτησης μεταβλητού κόστους.....	17
Υπηρεσίες κοινής ωφέλειας για το μη-διασυνδεδεμένο δίκτυο.....	19
Δάνεια και εγγυήσεις υπό προνομιακούς όρους.....	22
Δαπάνες απαλλοτρίωσης και μετεγκατάστασης οικισμών.....	24
Ειδικός λογαριασμός ΑΠΕ του ΛΑΓΗΕ.....	26
Χρέωση δικαιώματος εκμετάλλευσης λιγνίτη.....	29
Συμπεράσματα και συστάσεις.....	30
Σύνοψη.....	30
Κατάργηση των επιδοτήσεων.....	30

Εισαγωγή

Η Συμφωνία του Παρισιού για την κλιματική αλλαγή αποτελεί ένα σημείο καμπής για την εξέλιξη των ενεργειακών συστημάτων διεθνώς, επικυρώνοντας ωστόσο εξελίξεις που θα επέβαλλαν ούτως ή άλλως τα νέα τεχνολογικά και οικονομικά δεδομένα στην παραγωγή, μεταφορά, αποθήκευση και κατανάλωση ενέργειας. Τα συμβατικά, κεντρικά συστήματα παραγωγής ενέργειας που στηρίζονται σε μονάδες ορυκτών καυσίμων αντικαθίστανται σταδιακά από αποκεντρωμένες μονάδες, με κυρίαρχη την αιολική και φωτοβολταϊκή ενέργεια, σε συνδυασμό με συστήματα αποθήκευσης και διαχείρισης της ζήτησης.

Επιπτώσεις από την επιδότηση ορυκτών καυσίμων

Για την επιτυχή μετάβαση στο νέο ενεργειακό πρότυπο, απαιτείται τόσο ο επανασχεδιασμός της αγοράς όσο και η εξάλειψη της προνομιακής μεταχείρισης των συμβατικών τεχνολογιών. Η οικονομική στήριξη υπό ευνοϊκούς όρους των τελευταίων, όχι μόνο αποτελεί εμπόδιο για την επενδυτική στροφή στις καθαρές τεχνολογίες, αλλά συμβάλει και στην επιδείνωση της ανθρώπινης υγείας και την αλλαγή του κλίματος, στερώντας ταυτόχρονα πόρους από τους κρατικούς προϋπολογισμούς. Επιπλέον, οι επιδοτήσεις ορυκτών καυσίμων δημιουργούν στρεβλή εικόνα για το αληθινό κόστος ενέργειας συμβάλλοντας έτσι στη συντήρηση μύθων όπως ο «φτηνός λιγνίτης», οδηγούν σε υπερ-εξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα, υπονομεύουν την πρόσβαση των ασθενέστερων κοινωνικά ομάδων σε φτηνή ενέργεια, βλάπτουν την ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας καθαρής τεχνολογίας και υπονομεύουν την αποτελεσματικότητα μηχανισμών όπως το σύστημα εμπορίας ρύπων¹.

Υπάρχουν αρκετά διεθνή παραδείγματα πολιτικών εξάλειψης των επιδοτήσεων. Η Παγκόσμια Υπηρεσία Ενέργειας και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο έχουν τεκμηριώσει τις σχετικές προσπάθειες σχεδόν 30 κρατών², οι περισσότερες εκ των οποίων εκμεταλλεύθηκαν την πτώση της τιμής των καυσίμων για να προωθήσουν τη στρατηγική τους¹.

Μελέτη της Αναπτυξιακής Τράπεζας της Ασίας έδειξε, μάλιστα, πως οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στο ΑΕΠ των κρατών που τερμάτισαν τις επιδοτήσεις ήταν πολύ μικρές, και μάλιστα θετικές στις περιπτώσεις κρατών που επέλεξαν να επανεπενδύσουν στην εθνική οικονομία τα κεφάλαια που εξοικονομήθηκαν. Επιπλέον, σύμφωνα με την ίδια μελέτη, η πλήρης προστασία των νοικοκυριών που επλήγησαν από σχετικές μεταρρυθμίσεις είναι δυνατόν να παρασχεθεί με μερική μόνο αξιοποίηση των ποσών που εξοικονομήθηκαν από την εξάλειψη των επιδοτήσεων.³

Δεσμεύσεις για τερματισμό των επιδοτήσεων

Η ανάγκη τερματισμού των επιδοτήσεων προς τα ορυκτά καύσιμα έχει αναγνωρισθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το πρώτο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση ήταν μια αρχική προσπάθεια αύξησης της διαφάνειας στο κόστος και την τιμή της ηλεκτρικής ενέργειας, με σχετική μελέτη που δόθηκε στη δημοσιότητα τον Νοέμβριο του 2014.⁴

¹ Sarabjeet Hayer. 2017. Fossil Fuel Subsidies, In-depth analysis. DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL POLICIES POLICY DEPARTMENT A: ECONOMIC AND SCIENTIFIC POLICY. Διαθέσιμο: goo.gl/3FgqgV

² Είναι ενδεικτικό το παράδειγμα της Ινδίας: <https://www.mckinseyenergyinsights.com/insights/impact-of-gasoline-and-diesel-subsidy-reforms-india-case-study/>

³ Asian Development Bank. (2016). Fossil fuel subsidies in Asia: trends, impacts, and reforms—Integrative report. Mandaluyong City, Philippines: Asian Development Bank. Διαθέσιμο: goo.gl/uyh9s4

⁴ Ecofys, Subsidies and costs of EU energy, 11 November 2014. Διαθέσιμο: goo.gl/VywJqV

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ήδη από το 2010, έχει δεσμευτεί για τον τερματισμό των επιδοτήσεων σε ορυχεία άνθρακα έως το 2018⁵, ενώ το 2013 ζήτησε να δοθεί προτεραιότητα

Το 2013 η ΕΕ ζήτησε τον τερματισμό των περιβαλλοντικά ζημιολόγων επιδοτήσεων.

στον τερματισμό των περιβαλλοντικά επιζήμιων επιδοτήσεων που περιλαμβάνουν και όσες κατευθύνονται στα ορυκτά καύσιμα⁶. Το τελευταίο ήρθε σε συνέχεια αιτήματος από το 2011 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς τα κράτη-μέλη για την προετοιμασία σχεδίων και χρονοδιαγράμματος τερματισμού των επιδοτήσεων στα ορυκτά καύσιμα⁷. Η Επιτροπή στην

πρότασή της για μια νέα Ευρωπαϊκή Κοινή Αντίληψη για την Ανάπτυξη επανέλαβε την ανάγκη «σταδιακής κατάργησης των επιδοτήσεων ορυκτών καυσίμων».⁸

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει, και αυτό, ζητήσει τη σταδιακή κατάργηση των επιδοτήσεων στα ορυκτά καύσιμα, ώστε να αυξηθούν οι πόροι έρευνας και ανάπτυξης τεχνολογιών αποθήκευσης και καθαρής ενέργειας.⁹

Στην πλέον πρόσφατη δέσμη μέτρων της Επιτροπής για τη βιώσιμη ενέργεια ("Καθαρή ενέργεια" για όλους τους Ευρωπαίους), κλιμακώνονται οι πιέσεις για την κατάργηση των «μη αποδοτικών» επιδοτήσεων ορυκτών¹⁰, ενώ και στην έκθεση της για την Ενεργειακή Ένωση γίνεται σαφές πως «τεχνολογίες που καταργούνται σταδιακά ή ενδέχεται να μην είναι βιώσιμες μακροπρόθεσμα, δεν πρέπει να στηρίζονται μέσω δημόσιας χρηματοδότησης»¹¹.

Σε διεθνές, εκτός Ευρώπης, επίπεδο οι Υπουργοί Ενέργειας των G7¹² έχουν δεσμευθεί για τον τερματισμό των «μη-αποδοτικών» επιδοτήσεων ορυκτών καυσίμων έως το 2025, ενώ και οι G20 έχουν αναλάβει παρόμοια δέσμευση (εκλογίκευσης και κατάργησης) σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα¹³. Η 'εκλογίκευση' είναι όρος που έχει χρησιμοποιηθεί και στο πλαίσιο των Βιώσιμων Αναπτυξιακών Στόχων του ΟΗΕ.¹⁴

Τέλος, η Διεθνής Υπηρεσία Ενέργειας προτάσσει την εξάλειψη των επιδοτήσεων στα ορυκτά καύσιμα ως μια από τις 4 πολιτικές χωρίς οικονομικό κόστος για τη συγκράτηση της ανόδου της παγκόσμιας θερμοκρασίας στους 2°C¹⁵. Εκτιμά, μάλιστα, πως ακόμα και η μερική κατάργηση τους, θα οδηγήσει σε μείωση ποσότητας αερίων του φαινομένου του θερμοκηπίου ίση με το 12% της συνολικά απαιτούμενης ποσότητας για την επίτευξη του στόχου.

⁵ European Council. 2010. Council Decision of 10 December 2010 on State aid to facilitate the closure of uncompetitive coal mines. Διαθέσιμο: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32010D0787&from=EN>

⁶ https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/137197.pdf

⁷ European Commission. 2011. 'A roadmap for moving to a competitive low carbon economy in 2050', COM (2011) 112. Brussels: European Commission. Διαθέσιμο: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0571&from=EN>

⁸ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ. Στρασβούργο, 22.11.2016. COM(2016) 740 final. Πρόταση για μια νέα Ευρωπαϊκή Κοινή Αντίληψη για την Ανάπτυξη

"ο Κόσμος μας, η Αξιοπρέπειά μας, το Μέλλον μας"

⁹ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=EN&reference=P7-TA-2014-0094>

¹⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A52016DC0860%2801%29>

¹¹ European Commission. 2017. Second Report on the State of the Energy Union. Brussels: European Commission. Διαθέσιμο: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/2nd-report-state-energy-union_en.pdf

¹² G7. 2017. 'Chair's Summary: G7 Rome Energy Ministerial Meeting'. April 9-10. Rome: G7. Διαθέσιμο: http://www.g7italy.it/sites/default/files/documents/energy_chairs_summary.pdf

¹³ G20 (2017) G20 Summit Declaration of the Heads of State and Government (https://www.g20.org/Content/EN/_Anlagen/G20/G20-leaders-declaration.html;jsessionid=697F8480955375395670F5A885AC6B18.s4t1?nn=2190012)

¹⁴ UN (United Nations). 2015. 'Sustainable development knowledge platform'. New York: UN. Διαθέσιμο: <https://sustainabledevelopment.un.org/sdgs>

¹⁵ IEA, OECD (2013). Redrawing the Energy Climate Map. Διαθέσιμο από:

http://www.iea.org/publications/freepublications/publication/WEO_Special_Report_2013_Redrawing_the_Energy_Climate_Map.pdf

Μεθοδολογία

Αντικείμενο, στόχος και πηγές

Η παρούσα έκθεση επιχειρεί μια ανασκόπηση των επιδοτήσεων που έχουν στηρίξει την παραγωγή και κατανάλωση ορυκτών καυσίμων στην Ελλάδα, στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας και συγκεκριμένα στα καύσιμα: λιγνίτης, φυσικό αέριο και πετρέλαιο. Όπου ήταν εφικτό, τα στοιχεία αφορούν το ηπειρωτικό και το μη-διασυνδεδεμένο δίκτυο.

Χρονικά, αν και τα ορυκτά καύσιμα επιδοτούνται εδώ και αρκετές δεκαετίες, διαθέσιμα στοιχεία υπάρχουν συνηθέστερα για την περίοδο μετά το 2000, όταν επιβλήθηκε το σταδιακό άνοιγμα της αγοράς που έφερε και την ανάγκη παρακολούθησης και δημοσιοποίησης δεδομένων, με τα πιο ακριβή στοιχεία να έρχονται μετά το 2010.

Οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν ήταν κυρίως οι δημοσιευμένες αναφορές του Διαχειριστή του Συστήματος, αποφάσεις της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας και του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και οι απολογιστικές εκθέσεις της ΔΕΗ. Δευτερευόντως, έγινε άντληση στοιχείων από μελέτες άλλων φορέων και άρθρα στον έντυπο τύπο.

Ορισμός

Δεν υπάρχει ένας, μοναδικός ορισμός της επιδότησης των ορυκτών καυσίμων.

Η Βρετανική Κυβέρνηση για παράδειγμα, δεν συμπεριλαμβάνει τη στήριξη στους παραγωγούς, καθώς περιορίζει τις επιδοτήσεις σε «κυβερνητικές δράσεις οι οποίες μειώνουν την προ-φόρων τιμή που πληρώνει ο καταναλωτής, σε επίπεδα χαμηλότερα των τιμών της διεθνούς αγοράς»¹⁶.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο διαχωρίζει ανάμεσα στις επιδοτήσεις της κατανάλωσης, οι οποίες προκύπτουν όταν το κόστος που καταβάλει ο καταναλωτής είναι μικρότερο από μια τιμή αναφοράς -για τις προ-φόρων επιδοτήσεις αυτή η τιμή ισούται με το κόστος προμήθειας, ενώ για τις μετά τον φόρο επιδοτήσεις, στην τιμή αυτή προστίθεται ένας φόρος (Πιγκοβιανός φόρος) που εσωτερικεύει τις αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις- και τις επιδοτήσεις στην παραγωγή που προκύπτουν όταν οι παραγωγοί λαμβάνουν άμεση ή έμμεση στήριξη η οποία αυξάνει την κερδοφορία, χωρίς το όφελος να περνάει στον καταναλωτή.¹⁷

Στην κοινή τους έκθεση¹⁸, η Διεθνής Υπηρεσία Ενέργειας, ο ΟΟΣΑ και η Παγκόσμια Τράπεζα, διακρίνουν επτά τύπους επιδοτήσεων στα ορυκτά καύσιμα: 1) εμπορικά εργαλεία όπως ταρίφες, 2) ρυθμιστικά εργαλεία όπως έλεγχος των τιμών, 3) φορολογικές ελαφρύνσεις για παραγωγούς ή καταναλωτές, 4) πιστώσεις σε παραγωγούς, 5) άμεση μεταφορά κεφαλαίων με στόχο τη μείωση της τελικής τιμής ή του κόστους παραγωγής, 6) συμμετοχή στο ρίσκο δανεισμού (εγγυήσεις) και 7) παροχή κρατικών ενεργειακών υπηρεσιών σε τιμή χαμηλότερη του κόστους.

¹⁶ Carbonbrief Explainer: The challenge of defining fossil fuel subsidies (Ιούλιος 2017). Ιστοσελίδα <https://www.carbonbrief.org/explainer-the-challenge-of-defining-fossil-fuel-subsidies>

¹⁷ D. Coady. (2015). How Large Are Global Energy Subsidies? IMF Working Paper, Fiscal Affairs Department. Διαθέσιμο: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2015/wp15105.pdf>

¹⁸ IEA, OPEC, OECD και World Bank (2011). Fossil-fuel and other energy subsidies: An update of the G20 Pittsburgh and Toronto Commitments, Prepared for the G20 Meeting of Finance Ministers and Central Bank Governors (Paris, 14-15 October 2011) and the G20 Summit (Cannes, 3-4 November 2011). Διαθέσιμο: <https://www.oecd.org/env/49090716.pdf>

Στην παρούσα έκθεση αξιοποιείται ο ευρύς ορισμός που χρησιμοποιεί ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου, κατατάσσοντας στις επιδοτήσεις «οποιαδήποτε οικονομική υποστήριξη από μια κυβέρνηση, ή κυβερνητικό φορέα, που αποφέρει όφελος στον λήπτη της»¹⁹. Ο ορισμός αυτός που έχει συμφωνηθεί ανάμεσα στα 153 Κράτη Μέλη του Οργανισμού περιλαμβάνει²⁰:

- Άμεση μεταφορά κεφαλαίων (π.χ. επιχορηγήσεις, δάνεια)
- Δυνητική άμεση μεταφορά κεφαλαίων (π.χ. εγγυήσεις δανείων)
- Κρατικά έσοδα που οφείλονται/διαγράφονται/δεν συλλέγονται (π.χ. εκπτώσεις φόρου)
- Παροχή κρατικών αγαθών ή υπηρεσιών εκτός από γενική υποδομή, σε τιμή χαμηλότερη της πραγματικής τους αξίας
- Στήριξη εσόδων ή τιμών

Περιορισμοί

Εκτός αντικείμενου της έκθεσης ήταν εξω-ηλεκτρικοί τομείς, όπως για παράδειγμα η θέρμανση κατοικιών (επίδομα καύσης πετρελαίου), οι μεταφορές (π.χ. οδικές και λιμενικές υποδομές), ο αγροτικός τομέας κλπ. Στον τομέα του ηλεκτρισμού εξετάστηκαν μόνο οι άμεσες επιδοτήσεις, αποκλείοντας έτσι τη στήριξη που έχει δοθεί σε υποδομές που εμμέσως ενθαρρύνουν την εκμετάλλευση ορυκτών καυσίμων (π.χ. δίκτυα μεταφοράς στα νησιά, υποσταθμοί της ΔΕΗ κλπ).

Ειδικά για τους υδρογονάνθρακες, δεν εξετάστηκαν επιδοτήσεις που ενδεχομένως έχουν δοθεί στην ανάπτυξη υποδομών (βλ. αγωγοί φυσικού αερίου, αποθήκευση LNG κλπ.), τις σεισμικές έρευνες και εξορύξεις, τη διύλιση, τον εφοδιασμό και εμπορία.

Η μελέτη δεν προσμετρά επίσης το εξωτερικό κόστος από τη χρήση ορυκτών καυσίμων, όπως το κόστος της κλιματικής αλλαγής και της επιβάρυνσης της ατμόσφαιρας με ρύπους.

Η περιορισμένη πρόσβαση σε δεδομένα και ο ορισμός που έχει επιλεγεί για το τι συνιστά επιδότηση, καθιστούν δυσχερή τη συγκριτική παράθεση στοιχείων με άλλες μελέτες και δεδομένα άλλων χωρών. Αυτό άλλωστε είναι μια διαπίστωση και αρκετών σχετικών μελετών.²¹

¹⁹ https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/wtr06-2b_e.pdf

²⁰ WTO (World Trade Organization) (1994) Agreement on Subsidies and Countervailing Measures. Διαθέσιμο: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/24-scm.pdf

²¹ Βλ. ενδεικτικά İpek Gençsü et al. (Σεπτέμβριος 2017). Phase-out 2020 Monitoring Europe's fossil fuel subsidies. Overseas Development Institute και CAN Europe.

Ανασκόπηση προηγούμενων μελετών

Διεθνή δεδομένα

Ο ΟΟΣΑ εκτιμά πως την εξαετία 2005-2011 δαπανήθηκαν ετησίως 55-90 δισεκ. δολάρια για

25 δισεκ. € δαπάνησε η ΕΕ σε επιδοτήσεις κατανάλωσης πετρελαίου (2005-2011).

την επιδότηση της παραγωγής και κατανάλωσης ορυκτών καυσίμων στα 35 κράτη μέλη του. Σύμφωνα με επικαιροποιημένα στοιχεία του Οργανισμού που συμπεριέλαβαν τα

προγράμματα επιδότησης στις μεγαλύτερες αναδυόμενες οικονομίες (Βραζιλία, Κίνα, Ινδία, Ινδονησία, Ρωσία και Ν. Αφρική) το ποσό αυτό φτάνει τα 160-200 δισεκ. δολάρια. Ειδικά για την ΕΕ, οι επιδοτήσεις φτάνουν τα 39 δισεκ. ευρώ, εκ των οποίων το μεγαλύτερο ποσό αφορούσε την κατανάλωση πετρελαίου (25 δισεκ. ευρώ) και φυσικού αερίου (5 δισεκ. ευρώ). Στο κάρβουνο κατευθύνθηκαν 3,5 δισεκ. ευρώ και 2,6 δισεκ. ευρώ για την παραγωγή και κατανάλωση του, αντίστοιχα¹.

Οι εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ είναι πολύ μικρότερες από αυτές της Διεθνούς Υπηρεσίας Ενέργειας (ΔΥΕ), πράγμα λογικό, καθώς οι κυβερνήσεις των αναπτυσσόμενων κρατών δεν καθορίζουν τις τιμές των ορυκτών καυσίμων (όπως κάνουν ορισμένες κυβερνήσεις αναπτυσσόμενων χωρών) και χρησιμοποιούν σύνθετα χρηματοδοτικά εργαλεία επιδότησης σε πολύ μικρότερο βαθμό από τις χώρες που περιλαμβάνονται στις εκτιμήσεις της ΔΥΕ. Σύμφωνα με την Υπηρεσία, για την στήριξη των ορυκτών καυσίμων το 2013 δαπανήθηκε το 4% του συνολικού ΑΕΠ των 40 κρατών που αφορούσε η έρευνα, ίσο με περίπου 548 δισεκ. δολάρια²².

Αντίστοιχες με αυτές της Διεθνούς Υπηρεσίας Ενέργειας είναι οι εκτιμήσεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου για 176 χώρες. Σύμφωνα με το ΔΝΤ, οι προ-φόρων επιδοτήσεις φτάνουν τα 492 δισεκ. δολάρια (στοιχεία για το 2011), που ισοδυναμούν με το 0,7% του παγκόσμιου ΑΕΠ. Εάν συνυπολογιστούν οι φόροι, το ποσό φτάνει τα 2 τρισεκ. δολάρια. Εάν επιπλέον συνυπολογιστεί το κόστος της κλιματικής αλλαγής, της τοπικής ρύπανσης και άλλων τομέων που επιφέρουν εξωτερικό κόστος, το συνολικό τίμημα ανέρχεται στα 5,3 τρισεκ. δολάρια (στοιχεία για το 2015)¹⁷.

Μελέτη της Ecofys για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής²³ κατέληξε στο συμπέρασμα πως το 2012 οι δημόσιοι πόροι των 28 κρατών-μελών της ΕΕ που ενίσχυσαν τον τομέα της ενέργειας (εξαιρουμένων των μεταφορών) ήταν 122 δισεκ. ευρώ, ενώ το ετήσιο εξωτερικό κόστος του υφιστάμενου ενεργειακού μείγματος ήταν της τάξης των 150-310 δισεκ. ευρώ. Το μεγαλύτερο ποσό των κρατικών επεμβάσεων (27 δισεκ. ευρώ) αφορούσε την ενθάρρυνση της κατανάλωσης ενέργειας (π.χ. μέσω φορο-απαλλαγών), ενώ όσο αφορά την παραγωγή ενέργειας, τα φωτοβολταϊκά έλαβαν σχεδόν 15 δισεκ. ευρώ και το κάρβουνο 10 δισεκ. ευρώ.

²² Ambrus Bárány και Dalia Grigonytė. (Μάρτιος 2015). Measuring Fossil Fuel Subsidies. ECFIN Economic Brief. Διαθέσιμο: goo.gl/2zhFku

²³ S. Alberici et al. (Νοέμβριος 2014). Subsidies and costs of EU energy, Final report. Ecofys 2014 by order of: European Commission. Διαθέσιμο: https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/ECOFYS%202014%20Subsidies%20and%20costs%20of%20EU%20energy_11_Nov.pdf

Μόλις το 8% των πόρων κατέληξε σε προγράμματα εξοικονόμησης ενέργειας. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν και τα ιστορικά στοιχεία που παρουσιάζει η έρευνα. Σύμφωνα με αυτά, οι άμεσες επιδοτήσεις στην κατασκευή υποδομών για το κάρβουνο φθάνουν τα 200 δισεκ. ευρώ, ενώ 220 δισεκ. ευρώ έχουν ενισχύσει την πυρηνική ενέργεια. Όσο αφορά την επιδότηση, ιστορικά, της παραγωγής κάρβουνου ώστε τα εγχώρια αποθέματα να παραμένουν πιο προσιτά σε σχέση με τις εισαγωγές, η Ευρώπη έχει δαπανήσει δημόσιους πόρους αξίας 380 δισεκ. ευρώ στο διάστημα 1970-2007, οι περισσότεροι εκ των οποίων αφορούν την γερμανική βιομηχανία άνθρακα. Αντίστοιχα για τις ΑΠΕ, στο διάστημα 1990-2007 δαπανήθηκαν συνολικά 70-150 δισεκ. ευρώ, το 40% εκ των οποίων ενίσχυσε την τεχνολογία της βιομάζας.

Τέλος, έκθεση του δικτύου Climate Action Network, του Ινστιτούτου Overseas Development Institute και του Green Budget Germany,²⁴ που αφορούσε 11 ευρωπαϊκές χώρες, κατέγραψε 997 επιδοτήσεις αποκλειστικά για ορυκτά καύσιμα για το διάστημα 2014-2016. Εξ αυτών, το 15% δεν ήταν δυνατό να ποσοτικοποιηθεί. Σύμφωνα με τα ευρήματα της μελέτης, η παραγωγή και κατανάλωση ορυκτών καυσίμων ευνοήθηκε με τη χορήγηση 112 δισεκ. ευρώ, 4 δισεκ. ευρώ εκ των οποίων προήλθαν από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η εξόρυξη κάρβουνου επιδοτήθηκε με 3,3 δισεκ. ευρώ, ποσό στο οποίο συμπεριλαμβάνεται και η ενίσχυση που έλαβε η ανθρακική βιομηχανία για την απόσυρση της.

Στοιχεία για την Ελλάδα

Στον ακόλουθο πίνακα έχουν συγκεντρωθεί τα στοιχεία διαφόρων μελετών που αφορούν την Ελλάδα. Είναι σαφές πως υπάρχουν μεγάλες διαφοροποιήσεις τόσο ως προς την κατηγοριοποίηση των επιδοτήσεων, όσο και ως προς τον τρόπο υπολογισμού, τον ορισμό της επιδότησης κλπ. Ως αποτέλεσμα, τα τελικά ποσά παρουσιάζουν σημαντικές αποκλίσεις, και κυμαίνονται από 0,9 δισεκ. ευρώ – 5,8 δισεκ. ευρώ επιδοτήσεων ανά έτος.

Στις θετικές πολιτικές της Ελλάδας για περιορισμό των επιδοτήσεων συγκαταλέγεται η εισαγωγή του τέλους λιγνίτη. Από την άλλη, οι ερευνητές επισημαίνουν την έλλειψη διαφάνειας και δημοσιοποίησης στοιχείων, την απουσία δέσμευσης για κατάργηση των επιδοτήσεων, όπως και τον κυρίαρχο ρόλο της ΔΕΗ στη λήψη επιδοτήσεων. Η Ελλάδα, μαζί με την Πολωνία, τη Γαλλία και την Ολλανδία, έχει τη μεγαλύτερη συνεισφορά στην ΕΕ στις επιδοτήσεις ΔΕΚΟ²².

Είναι αξιοσημείωτο πως αρκετές μελέτες έχουν σημαντικά σφάλματα – για παράδειγμα, η έρευνα του ODI²² αναφέρει την επιδότηση χρήσης άνθρακα για οικιακή κατανάλωση, η οποία δεν υφίσταται. Άλλες μελέτες υστερούν στον εντοπισμό στοιχείων που είναι σχετικά εύκολο να διασταυρωθούν. Ενδεικτικά, η μελέτη για λογαριασμό της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δεν έχει ενσωματώσει στοιχεία για τη χρήση ευρωπαϊκών πόρων, δημόσιες επενδύσεις σε ενεργειακές υποδομές κλπ. Παραδόξως, στην ίδια μελέτη συμπεριλαμβάνεται και το πρόγραμμα «Εξοικονόμηση κατ' οίκον».

²⁴ İpek Gençsü et al. (Σεπτέμβριος 2017). Phase-out 2020 Monitoring Europe's fossil fuel subsidies. Overseas Development Institute και CAN Europe.

Πίνακας 1: Ανασκόπηση διεθνών ερευνών για τις επιδοτήσεις ορυκτών καυσίμων στην Ελλάδα

Φορέας	Περίοδος	Κατανάλωση / παραγωγή ενέργειας	Τομέας	Επιδότηση (εκατ. €)		
Climate Action Network, Overseas Development Institute και Green Budget Germany ²⁵	Μέσος όρος 2014-2016	Παραγωγή	Εξόρυξη λιγνίτη	116		
			Ηλεκτρική ενέργεια	1.246		
			Ασαφές	2.571		
		Κατανάλωση	Μεταφορές	7		
			Βιομηχανία/ επιχειρήσεις	363		
			Νοικοκυριά	552		
			Γεωργία	54		
			Ασαφές	570		
		Διεύθυνση Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ^{25, 26}	2011	Κατανάλωση	Κοινωνικό τιμολόγιο	άγνωστο
				Προμήθεια	Επίδομα προμήθειας για απομακρυσμένες περιοχές	7
Κατανάλωση	Εταιρείες προμήθειας φυσικού αερίου			156		
Παραγωγή	Έρευνα στα ορυκτά καύσιμα			0,7		
Ασαφές	Ελαφρύνσεις από ΕΦΚ			1.471-5.505		
Ασαφές	Ελαφρύνσεις από ΦΠΑ			188		
ΟΟΣΑ ²⁷	2007-2016	Προμήθεια	Επίδομα προμήθειας για απομακρυσμένες περιοχές	43		
		Κατανάλωση	Οικιακό επίδομα θέρμανσης	724		
		Προμήθεια	ΥΚΩ στο ΜΔΣ	3.869		
		Κατανάλωση	Κοινωνικό τιμολόγιο	205		
		Παραγωγή	ΜΑΜΚ	1.992		
		Παραγωγή	Πληρωμές Ισχύος (λιγνίτης)	1.493		
		Παραγωγή	Πληρωμές Ισχύος (φυσικό αέριο)	1.569		
ΔΝΤ ^{1, 28}	2013	Ασαφές	Πετρέλαιο	195		
			Λιγνίτης	4.494		
			Φυσικό αέριο	340		
Διεύθυνση Ενέργειας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ²³	2012	Σύνολο ενεργειακού τομέα		680 ²⁹		

²⁵ Οι επιδοτήσεις αφορούν αποκλειστικά ορυκτά καύσιμα

²⁶ Oosterhuis Fr. et al. (2014). Enhancing comparability of data on estimated budgetary support and tax expenditures for fossil fuels. Final report. Διαθέσιμο: ec.europa.eu/environment/enveco/taxation/pdf/201412ffs_final_report.pdf

²⁷ ΟΟΣΑ, ιστοσελίδα: Fossil Fuel Support. http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=FFS_GRC

²⁸ Πρόκειται για επιδοτήσεις μετά φόρων περιλαμβάνουν το εξωτερικό κόστος που συνδέεται με τη χρήση ορυκτών καυσίμων, όπως η τοπική ατμοσφαιρική ρύπανση, η συμβολή στην αλλαγή του κλίματος κλπ.

²⁹ Οι εκτιμήσεις των παρεμβάσεων που δεν περιλαμβάνουν την αξία των δικαιωμάτων εκπομπών που διατίθενται ελεύθερα στο πλαίσιο του χρηματιστηρίου ρύπων της ΕΕ.

Επιδότησεις ορυκτών καυσίμων στην Ελλάδα

Επικουρικές υπηρεσίες

Ορισμός

Πρόκειται για βοηθητικές υπηρεσίες που συμβάλουν στην αξιόπιστη λειτουργία του συστήματος, «*προϊόντα άλλα εκτός από την ενέργεια (αλλά είναι σχετικά με την ενέργεια) τα οποία αγοράζονται και πωλούνται μέσω των αγορών του ΑΔΜΗΕ*»³⁰, όπως η παροχή αέργου ισχύος, η ρύθμιση της συχνότητας και η παρακολούθηση της διακύμανσης φορτίου.^{31,32} Η διεθνής ορολογία είναι “ancillary services”.

Η διαδρομή των πληρωμών

Τις επικουρικές υπηρεσίες παρέχουν, και αποζημιώνονται για αυτές, οι παραγωγοί από θερμικές και υδροηλεκτρικές μονάδες³³. Το τίμημα για αυτές τελικά καταβάλλεται μέσω των λογαριασμών ρεύματος (πλέον μέσω των χρεώσεων προμήθειας) από όλους τους καταναλωτές³⁴. Αν και οι επιμέρους χρεώσεις προμήθειας πρέπει να παρουσιάζονται αναλυτικά στους τιμοκαταλόγους των εταιρειών³⁴, κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει, κι έτσι δεν είναι σαφές το μερίδιο που καταλαμβάνουν οι επικουρικές υπηρεσίες.³⁵

Σύμφωνα με τον Κώδικα Συναλλαγών Ηλεκτρικής Ενέργειας³⁶, οι πληρωμές για επικουρικές υπηρεσίες γίνονται «*όπως ορίζεται στις συμβάσεις παροχής επικουρικών υπηρεσιών*». Για τον συγκεκριμένο σκοπό, ο Διαχειριστής του Συστήματος τηρεί ειδικό λογαριασμό («Λογαριασμός Επικουρικών Υπηρεσιών»).

Η επιδότηση

Για το διάστημα 2003-Οκτώβριος 2006, η (ρυθμιζόμενη) επιβάρυνση των προμηθευτών γινόταν βάσει της μοναδιαίας τιμής χρέωσης επικουρικών υπηρεσιών, η οποία σύμφωνα με τα στοιχεία του ΔΕΣΜΗΕ διαμορφώθηκε στα 0,35€/MWh.³⁷

Από τον Οκτώβριο του 2006 και έως το τέλος του 2010, οι μονάδες παραγωγής μοιράζονταν μηνιαίως, βάσει της μετρούμενης επικουρικής υπηρεσίας, το ποσό των 1.737.400 ευρώ, το οποίο επιμεριζόταν στη Δευτερεύουσα Ρύθμιση και Πρωτεύουσα Ρύθμιση, κατά 90% και 10% αντίστοιχα.³⁷ Το μηνιαίο αυτό ποσό είχε καθοριστεί με υπουργική απόφαση.³⁸

Η συνολική αμοιβή των παραγωγών, συνεπώς, για το διάστημα Οκτώβριος 2006-Σεπτέμβριος 2010 ήταν 83.395.200 ευρώ. Το μεγαλύτερο τμήμα αυτής της αμοιβής κατέληξε

³⁰ ΑΔΜΗΕ. (2012). Εγχειρίδιο Λεξιλογίου, Έκδοση 5.0

³¹ Νόμος 2773/1999 «Απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας-Ρύθμιση θεμάτων ενεργειακής πολιτικής και λοιπές διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 286/22.12.1999).

³² Τα είδη των επικουρικών υπηρεσιών είναι τα ακόλουθα: πρωτεύουσα ρύθμιση και εφεδρεία, δευτερεύουσα ρύθμιση και εύρος, τριτεύουσα ρύθμιση και στρεφόμενη εφεδρεία, τριτεύουσα μη στρεφόμενη εφεδρεία, στατή εφεδρεία, ρύθμιση τάσης, επανεκκίνηση του συστήματος. Από: goo.gl/rjWpny

³³ Οι λιγνιτικοί ΑΗΣ προσφέρουν πρωτεύουσα ρύθμιση και ρύθμιση τάσης, οι ΘΗΣ συνδυασμένου κύκλου και οι υδροηλεκτρικοί σταθμοί προσφέρουν όλο το εύρος των Επικουρικών Υπηρεσιών. Από: Ζιζάς Κ. (2009). Η συμβολή των υδροηλεκτρικών σταθμών στις επικουρικές υπηρεσίες διασυνδεδεμένου συστήματος. Παρουσίαση στην προσυνεδριακή εκδήλωση ΤΕΕ και του Περιφερειακού Τμήματος Ηπείρου. Διαθέσιμο: goo.gl/2b5FeX

³⁴ ΡΑΕ. Συχνές ερωτήσεις για τον ηλεκτρισμό: http://rae.gr/site/categories_new/consumers/faq/electricity.csp?s=10

³⁵ Ενδεικτικά ΔΕΗ <https://www.dei.gr/el/oikiakoi-pelates/timologia/oikiako-timologio-xwris-xronoxrewsi-g1> και ΕΙpedison goo.gl/z3ne5o

³⁶ ΦΕΚ Β' 623/25.05.2001

³⁷ ΔΕΣΜΗΕ. Τιμολογήσεις και πληρωμές. Διαθέσιμο: <http://www.desmie.gr/leitoyrgia-dedomena/ekkatharisi/timologiseis-kai-pliromes/>

³⁸ Υπουργική απόφαση Δ5/ΗΛΒ/Φ67/2127/21571 ΦΕΚ Β 1770 2006

στα ταμεία της ΔΕΗ, η οποία το 2010 κάλυπτε το 77,3% της ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας (οι χρεώσεις των προμηθευτών είναι αναλογικές της ενέργειας που αγοράζουν και μεταπωλούν).³⁹

Από την 1^η Οκτωβρίου 2010, και βάσει της τροποποίησης του Κώδικα Διαχείρισης του Συστήματος και Συναλλαγών Ηλεκτρικής Ενέργειας του 2010⁴⁰, ο ΔΕΣΜΗΕ δημοσιεύει στοιχεία από την εκκαθάριση του Λογαριασμού Επικουρικών Υπηρεσιών⁴¹, από όπου προκύπτουν οι προσαυξήσεις που επιβάλλονται στην αξία της καταναλισκόμενης ενέργειας για τις επικουρικές υπηρεσίες. Από το 2011 τα στοιχεία αναρτώνται στον ιστότοπο του ΑΔΜΗΕ.⁴²

Διάγραμμα 1: Δαπάνες κλάδου προμήθειας ΔΕΗ για την αγορά επικουρικών υπηρεσιών

Διάγραμμα 2: Ετήσια αποζημίωση παραγωγών για την παροχή επικουρικών υπηρεσιών

Στοιχεία για την επιβάρυνση του μεγαλύτερου προμηθευτή, της ΔΕΗ, είναι δημοσιευμένα στους σχετικούς εταιρικούς απολογισμούς⁴³ – όπως αναφέρθηκε παραπάνω, οι δαπάνες αυτές μετακυλιούνται στους τελικούς καταναλωτές.

Συνολικά, για τη 12ετία 2006-2017, για την οποία υπάρχουν λεπτομερή στοιχεία, έχουν δαπανηθεί τουλάχιστον **370 εκατ. ευρώ**. Είναι άγνωστο το μερίδιο ανά τεχνολογία.

³⁹ ΔΕΗ ΑΕ. (2011). Ετήσιος Απολογισμός 2010

⁴⁰ ΥΑ Αριθμ. Δ5/ΗΛ/Β/Φ.1.16/οικ.19379, ΦΕΚ Β' 1585

⁴¹ <http://www.desmie.gr/leitoyrgia-dedomena/ekatharisi/ekatharisi-logariasmon-prosayxiseon/>

⁴² <http://www.admie.gr/leitoyrgia-dedomena/ekatharisi/ekatharisi-logariasmon-prosayxiseon/>

⁴³ <https://www.dei.gr/el/i-dei/enimerwsi-ependutwn/etisia-deltia>

Αν και σύμφωνα με το άρθ. 109 του Κώδικα Διαχείρισης του Ελληνικού Συστήματος Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας, όπως ισχύει⁴⁴, ο Διαχειριστής οφείλει να δημοσιεύει περίληψη έκθεσης σχετικά με τις συνολικές δαπάνες και στατιστικά στοιχεία για τις Επικουρικές Υπηρεσίες, καμία τέτοια έκθεση δεν εντοπίστηκε στον ιστότοπο του ΑΔΜΗΕ.

Σημειώνεται πως το WWF Ελλάς κατέθεσε ηλεκτρονικό αίτημα χορήγησης πληροφοριών προς τον ΑΔΜΗΕ σχετικά με την εκτεταμένη περίληψη της έκθεσης Επικουρικών Υπηρεσιών (ΕΥ), τα ιστορικά δεδομένα εξέλιξης της μοναδιαίας τιμής χρέωσης ΕΥ και στατιστικά στοιχεία πιστώσεων ανά κάτοχο άδειας παραγωγής. Το αίτημα κατατέθηκε στις 30/03/2018, συνοδεύτηκε από επανειλημμένη τηλεφωνική επικοινωνία με τον ΑΔΜΗΕ, αλλά ουδέποτε απαντήθηκε.

⁴⁴ ΑΔΜΗΕ. Κωδικοποίηση Τροποποιήσεων Κώδικα Διαχείρισης Συστήματος v3.1 (Νοέμβριος 2016). Ανακτήθηκε από:
<http://www.admie.gr/rythmistiko-plaisio/kodikes-egcheiridia/archeia/document/160509/doccat/detail/Document/>

Μηχανισμός διασφάλισης επαρκούς ισχύος

Ορισμός

Με αφορμή τη γενική διακοπή παροχής ρεύματος το 2004 στις περιφέρειες Στερεάς Ελλάδος, Πελοποννήσου και μέρους της Θεσσαλίας και των Ιονίων Νήσων⁴⁵ αλλά και την ανάγκη προσέλκυσης ιδιωτικών επενδύσεων σε ηλεκτροπαραγωγικές μονάδες εισήχθη ο Μηχανισμός Διασφάλισης Επαρκούς Ισχύος (ΜΔΕΙ), ο οποίος τέθηκε σε λειτουργία το 2006⁴⁶. Ο μηχανισμός αυτός, ο οποίος απασκοπεί στη διασφάλιση μακροχρόνιας επάρκειας ισχύος παραγωγής ενέργειας, έδωσε κίνητρα για κατασκευή ιδιωτικών μονάδων φυσικού αερίου ισχύος 2GW μέσα σε μια πενταετία από την εισαγωγή του⁴⁷.

Θεωρητικά, οι ανάγκες επάρκειας του συστήματος καθορίζονται από τις Μελέτες Επάρκειας Ισχύος, πενταετούς ορίζοντα, οι οποίες με τη σειρά τους οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τις προτεραιότητες που τίθενται από τον Μακροχρόνιο Ενεργειακό Σχεδιασμό⁴⁸. Ο τελευταίος δεν υφίσταται στην Ελλάδα, ενώ η πρώτη μελέτη επάρκειας ισχύος που έχει δημοσιευθεί αφορά το διάστημα 2013-2020⁴⁹.

Η διαδρομή των πληρωμών

Στο πλαίσιο του ΜΔΕΙ οι παραγωγοί αμείβονται για τη διατήρηση των μονάδων τους σε λειτουργική ετοιμότητα. Ο μηχανισμός στηρίζεται στις συμβάσεις ισχύος που υπογράφουν οι προμηθευτές ενέργειας με τους παραγωγούς, μέσω των οποίων διασφαλίζεται η κάλυψη των αναμενόμενων φορτίων και ενός επιθυμητού επιπέδου εφεδρείας. Για τον σκοπό αυτό, οι παραγωγοί εκδίδουν αποδεικτικά διαθεσιμότητας ισχύος (ΑΔΙ).

Μέσω των ΑΔΙ, που καταθέτουν οι παραγωγοί σε ειδικό Μητρώο, γίνεται η πληρωμή των τελευταίων από τους προμηθευτές ενέργειας, βάσει τιμήματος που καθορίζεται με απόφαση της ΡΑΕ. Οι προμηθευτές ενέργειας μετακυλιούν, στη συνέχεια, αυτές τις χρεώσεις στους τελικούς καταναλωτές, μέσω των χρεώσεων προμήθειας. Τα τιμολόγια των προμηθευτών δεν περιλαμβάνουν λεπτομερή στοιχεία κοστολόγησης της «χρέωσης προμήθειας», συνεπώς δεν είναι σαφές το ύψος της χρέωσης.

Ιστορικά, όλες οι τεχνολογίες (λιγνίτης, φυσικό αέριο, υδροηλεκτρικά, μαζούτ⁵⁰) έχουν λάβει πληρωμές από τον ΜΔΕΙ.

Η επιδότηση

Οι τιμές της μοναδιαίας χρέωσης πληρωμής ισχύος αναρτώνται στον ιστότοπο του Διαχειριστή του Συστήματος⁵¹.

Σημειώνεται πως το 2013 η ΡΑΕ απένταξε αρκετές μονάδες από τον ΜΔΕΙ, ενώ οι μονάδες φυσικού αερίου άρχισαν να λαμβάνουν διπλάσια πληρωμή σε σχέση με τις υπόλοιπες

⁴⁵ Επιτροπή για τα αίτια της διακοπής παροχής ηλεκτρικού ρεύματος στις 12-07-2004. Πόρισμα. Διαθέσιμο: <http://www.rae.gr/old/cases/C13/BO-report.pdf>

⁴⁶ P. Capros. (Ιούλιος 2014). Reform of the Capacity Remuneration Mechanism in Greece. Report prepared for the Greek Regulatory Authority for Energy (RAE).

⁴⁷ RAE. Current Market Design, Wholesale market. Διαθέσιμο:

http://www.rae.gr/site/en_US/categories_new/electricity/market/wholesale/english_version.csp#1

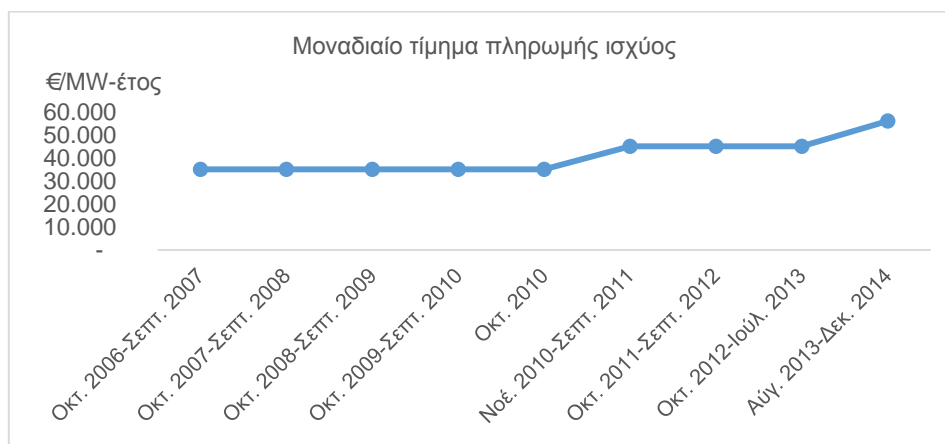
⁴⁸ Νόμος 4001/2011 «Για τη λειτουργία Ενεργειακών Αγορών Ηλεκτρισμού και Φυσικού Αερίου, για Έρευνα, Παραγωγή και δίκτυα μεταφοράς Υδρογονανθράκων και άλλες ρυθμίσεις.» (ΦΕΚ Α' 179/22.08.2011)

⁴⁹ Ιστότοπος ΑΔΜΗΕ, Μελέτες: <http://www.admie.gr/to-systima-metaforas/anaptyxi-systimatos/meletes/>. Το 2002 είχε επίσης εκπονηθεί σχετική μελέτη «Προβλέψεις Ζήτησης Ενέργειας και Ισχύος και Δυνατότητες Κάλυψης της Ζήτησης στο Εθνικό Διασυνδεδεμένο Σύστημα Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας». Διαθέσιμη: <http://www.desmie.gr/to-systima-metaforas/anaptyxi-systimatos/meletes/archeio/document/67/doccat/detail/Document/>

⁵⁰ Πρόκειται για τις μονάδες του διασυνδεδεμένου συστήματος στο Λαύριο και το Αλιβέρι.

⁵¹ <http://www.desmie.gr/leitoyrgia-dedomena/leitoyrgia-agogas-ilektrikis-energeias/michanismos-diasfalis-eparkoys-ischyos/dedomena-eton-axiopistias/> και <http://www.admie.gr/leitoyrgia-dedomena/leitoyrgia-agogas-ilektrikis-energeias/michanismos-diasfalis-eparkoys-ischyos/dedomena-eton-axiopistias/>

τεχνολογίες. Η λειτουργία του Μηχανισμού έπαψε το 2014⁵², ενώ το 2016 η ΡΑΕ έθεσε σε Δημόσια Διαβούλευση την πρόταση της για δημιουργία νέου μηχανισμού Αποζημίωσης Επάρκειας Ισχύος (ΜΑΕΙ)⁵³.

Διάγραμμα 3: Ιστορική εξέλιξη της μοναδιαίας χρέωσης ισχύος

Στοιχεία για τη διαθέσιμη ισχύ της κάθε μονάδας, από την οποία προκύπτει και η αμοιβή της στο πλαίσιο του ΜΔΕΙ βρίσκονται δημοσιευμένα στον ιστότοπο του Διαχειριστή του Συστήματος⁵⁴. Στα ακόλουθα διαγράμματα φαίνονται οι ετήσιες αμοιβές των μονάδων ορυκτών καυσίμων και τα συνολικά ποσά που έχουν λάβει από την αρχή λειτουργίας του ΜΔΕΙ. Σημειώνεται πως και τα υδροηλεκτρικά έχουν λάβει αμοιβή, ίση περίπου με 900 εκατ. ευρώ από το 2006.

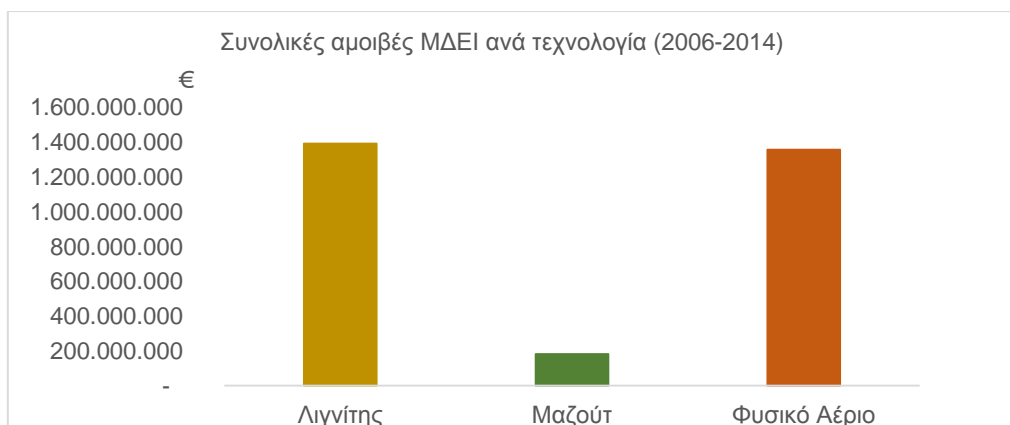

Διάγραμμα 4: Ετήσιες αμοιβές ανά τεχνολογία στο πλαίσιο του ΜΔΕΙ

⁵² ΑΔΜΗΕ. Ανακοίνωση: ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΕΠΑΡΚΟΥΣ ΙΣΧΥΟΣ ΕΤΟΣ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑΣ: ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2014 – ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2015. Διαθέσιμο: [goo.gl/ufusVq](http://www.rae.gr/categories_new/about_rae/activity/global_consultation/history_new/2016/120716.csp)

⁵³ http://www.rae.gr/categories_new/about_rae/activity/global_consultation/history_new/2016/120716.csp

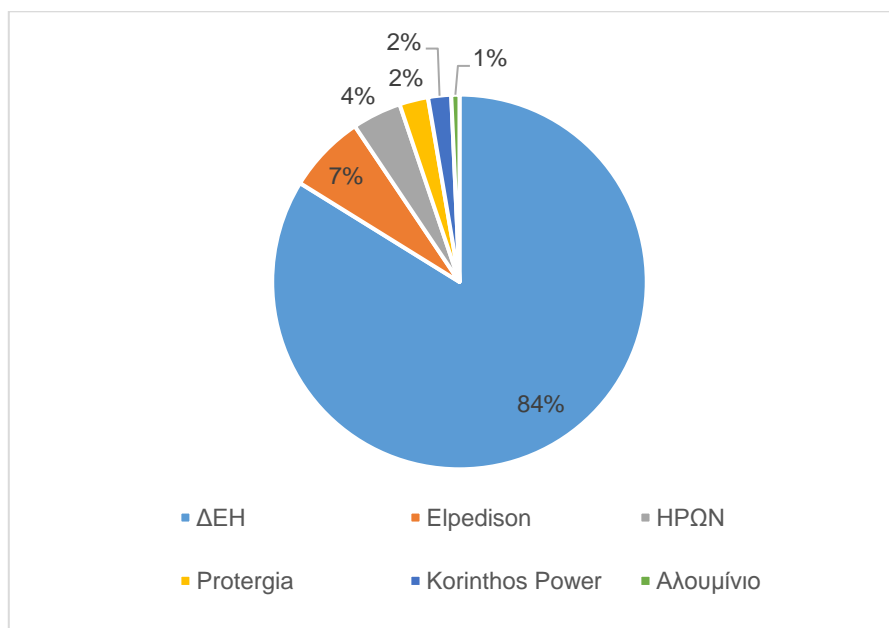
⁵⁴ και <http://www.admie.gr/leitoyrgia-dedomena/leitoyrgia-agoras-ilektrikis-energeias/michanisos-diasfalisis-eparkoys-ischyos/pinakes-diathesimis-ischyos/>

Διάγραμμα 5: Συνολικές αμοιβές που έχει λάβει κάθε τεχνολογία από την έναρξη του ΜΔΕΙ

Συνολικά, οι επιδοτήσεις μέσω του ΜΔΕΙ φτάνουν τα 3,8 δισεκ. ευρώ στο διάστημα 2006-2014, εκ των οποίων τα **2,9 δισεκ. ευρώ ενίσχυσαν τη λειτουργία μονάδων ορυκτών καυσίμων**. Οι λιγνιτικές μονάδες έχουν λάβει περίπου 1,4 δισεκ. ευρώ, οι μονάδες φυσικού αερίου 1,35 δισεκ. ευρώ και οι μονάδες με καύσιμο μαζούτ περίπου 180.000 ευρώ.

Ανάμεσα στους παραγωγούς, η ΔΕΗ έχει λάβει το μεγαλύτερο ποσό, περίπου 3,2 δισεκ. ευρώ. Στην ΔΕΗ ανήκουν και 3 από τις 4 μονάδες που έχουν λάβει τις μεγαλύτερες αμοιβές – Λαύριο IV, Κομοτηνή, Λαύριο V- ενώ την τρίτη θέση καταλαμβάνει η μονάδα φυσικού αερίου της Elpedison στη Θεσσαλονίκη.

Διάγραμμα 6: Μερίδιο αμοιβών που έχει λάβει κάθε παραγωγός ηλεκτρικής ενέργειας στο πλαίσιο του ΜΔΕΙ.

Χαρακτηριστικό της λειτουργίας του ΜΔΕΙ είναι ότι η ‘πρωταθλήτρια’ μονάδα στις αμοιβές, Λαύριο IV, λειτούργησε μόνο κατά το 34% των ωρών της περιόδου που έλαβε τη μεγαλύτερη αμοιβή (2013-2014), ενώ άλλες μονάδες, όπως το Λαύριο I, λάμβαναν πληρωμές ακόμα και χρονιές με μηδενική σχεδόν παραγωγή (2012-2013).

Μεταβατικός μηχανισμός αποζημίωσης ευελιξίας

Ορισμός

Ο Μεταβατικός Μηχανισμός Αποζημίωσης Ευελιξίας (ΜΜΑΕ) υιοθετήθηκε έπειτα από πρόταση της ΡΑΕ με στόχο την αποζημίωση όχι πια της ισχύος (βλ. ΜΔΕΙ), αλλά της ευελιξίας που παρέχουν οι παραγωγοί ηλεκτρικής ενέργειας, δηλαδή της ταχείας αυξομείωσης της ισχύος των μονάδων. Η υπηρεσία αυτή, σύμφωνα με τη ΡΑΕ, είναι απαραίτητη όσο μεγαλώνει το μερίδιο των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και έως το 2016 δεν αποζημιωνόταν από κάποιον άλλον μηχανισμό⁵⁵.

Τελικά, ο ΜΜΑΕ θεσπίστηκε με τον ν. 4389/2016⁵⁶, με μέγιστη διάρκεια τους 12 μήνες, και αφού πρώτα είχε εγκριθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁵⁷.

Είναι εντυπωσιακό πως, ενώ από το 2015⁵⁸ η χώρα έχει δεσμευτεί να μεταβεί σε ένα νέο μοντέλο ενέργειας (*target-model της ΕΕ*) με προθεσμία τον Δεκέμβριο του 2017, και κρίνοντας πως ούτε ο μηχανισμός διακοψιμότητας, ούτε οι διασυνδέσεις με τα γειτονικά δίκτυα επαρκούν για τις απαιτήσεις ευελιξίας του Συστήματος, τον Σεπτέμβριο του 2017 η ΡΑΕ έθεσε σε διαβούλευση⁵⁹ τη νέα της πρόταση για έναν «Μεταβατικό» Μηχανισμό Αποζημίωσης Ευέλικτης Ισχύος. Αυτή τη φορά με αόριστη διάρκεια ισχύος («[...] έως τη θέση σε εφαρμογή του θεσμικού πλαισίου, με το οποίο θα λειτουργούν οι νέες αγορές ηλεκτρικής ενέργειας»). Σε αυτόν μετέχουν πάλι οι υδροηλεκτρικοί σταθμοί και οι μονάδες φυσικού αερίου. Για την αμοιβή των παραγωγών προβλέπονται διαγωνιστικές διαδικασίες, με ανώτατο κατώφλι προσφορών τα 25.000 €/MW.

Η διαδρομή των πληρωμών

Ο ΜΜΑΕ αποζημιώνει τις μονάδες φυσικού αερίου και τους υδροηλεκτρικούς σταθμούς, καθώς κρίθηκε πως οι λιγνιτικές μονάδες δεν πληρούν τα σχετικά κριτήρια ευελιξίας. Τις πληρωμές καταβάλουν οι προμηθευτές ενέργειας που στη συνέχεια μετακυλίου το κόστος στους καταναλωτές.

Η επιδότηση

Η μοναδιαία αμοιβή της υπηρεσίας αυτής ορίστηκε στα 45 €/kW διαθέσιμης ισχύος, με ανώτατο όριο καταβολής τα 15 εκατομμύρια ευρώ ανά μονάδα παραγωγής και μέγιστο συνολικό κόστος τα 225 εκατ. ευρώ.

Εάν γίνει η κατάλληλη προσαρμογή των αμοιβών κάθε μονάδας, ώστε να μην ξεπερνάνε τα 15 εκατ. ευρώ, η συνολική αμοιβή όλων των παραγωγών φτάνει στα 177.483.630 ευρώ⁶⁰, εκ των οποίων το 84% (περ. 150 εκατ. ευρώ) κατευθύνθηκε σε 13 μονάδες φυσικού αερίου, ενώ τα υπόλοιπα 28 εκατ. ευρώ καρπώθηκαν υδροηλεκτρικές μονάδες της ΔΕΗ. Ο σταθμός του Λαυρίου αναδεικνύεται και σε αυτόν τον μηχανισμό ο πλέον ωφελημένος.

⁵⁵ Ιστότοπος ΡΑΕ, Δεύτερη δημόσια διαβούλευση επί της τελικής πρότασης της ΡΑΕ για την αναμόρφωση του Μηχανισμού Διασφάλισης Επαρκούς Ισχύος στο διασυνδεδεμένο ηλεκτρικό σύστημα της χώρας. Διαθέσιμο: http://www.rae.gr/categories_new/about_rae/activity/global_consultation/history_new/2015/07012015.csp

⁵⁶ ΦΕΚ Α' 94/27.05.2016

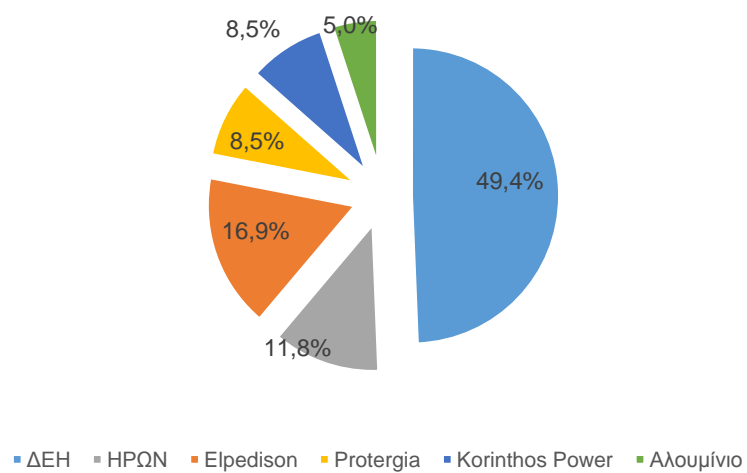
⁵⁷ C(2016)/1791final/31.03.2016

⁵⁸ Νόμος 4336/2015 «Συνταξιοδοτικές διατάξεις Κύρωση του Σχεδίου Σύμβασης Οικονομικής. Ενίσχυσης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και ρυθμίσεις για την υλοποίηση της Συμφωνίας. Χρηματοδότησης». ΦΕΚ Α' 94/14.08.2015.

⁵⁹ ΡΑΕ. Δημόσια Διαβούλευση για τις βασικές αρχές σχεδιασμού του Μεταβατικού Μηχανισμού Αποζημίωσης Ευέλικτης Ισχύος (ΜΜΑΕΙ) στο Διασυνδεδεμένο Ηλεκτρικό Σύστημα της χώρας μας στη βάση της «Μελέτης Αναγκών Ευελιξίας του Συστήματος για την περίοδο 2018-2027» του Διαχειριστή. Διαθέσιμο: goo.gl/xUuwJM

⁶⁰ Τα δημοσιευμένα στοιχεία του ΑΔΜΗΕ ωστόσο αναφέρουν ως συνολικό ποσό που διατέθηκε την περίοδο 1/5/2016-30/4/2017 τα 159.910.826 ευρώ. Από: ΑΔΜΗΕ. *Σύνολο ημερήσιας αποζημίωσης παραγωγών μετά την οριστική εκκαθάριση στο πλαίσιο του ΜΜΑΕ (€)*. Διαθέσιμο: goo.gl/19B39x

Στο ακόλουθο διάγραμμα φαίνονται οι αμοιβές που έλαβε κάθε παραγωγός. Η ΔΕΗ έχει λάβει και το μεγαλύτερο μερίδιο των συνολικών πληρωμών (49,3%).

Διάγραμμα 7: Μερίδιο αμοιβών που έχει λάβει κάθε παραγωγός ηλεκτρικής ενέργειας στο πλαίσιο του ΜΜΑΕ.

Μηχανισμός ανάκτησης μεταβλητού κόστους

Ορισμός

Ο Μηχανισμός ανάκτησης μεταβλητού κόστους (ΜΑΜΚ) έχει σκοπό την κάλυψη του μεταβλητού κόστους των μονάδων ηλεκτροπαραγωγής, όταν αυτό δεν είναι εφικτό μέσα από την λειτουργία της αγοράς. Ως μεταβλητό κόστος νοείται η δαπάνη των συμβατικών μονάδων για τα καύσιμα, την αγορά δικαιωμάτων διοξειδίου του άνθρακα, καθώς και το πρόσθετο μεταβλητό κόστος λειτουργίας και συντήρησης της μονάδας⁶¹.

Η ανάγκη εισαγωγής του ΜΑΜΚ προέκυψε από την ανεπαρκή αμοιβή που λαμβάνουν οι παραγωγοί για υπηρεσίες απαραίτητες για την ευστάθεια του συστήματος, όπως το ελάχιστο επίπεδο παραγωγής, ο ρυθμός ανόδου ή ο ελάχιστος χρόνος λειτουργίας και κράτησης. Σύμφωνα με την ΡΑΕ, η πηγή του προβλήματος είναι η πολυπλοκότητα του συστήματος, και η ύπαρξη κατετοπιημένου παραγωγού ενέργειας (δηλαδή της ΔΕΗ), που μπορεί να μετακυλίει το κόστος του σε όλο το φάσμα της αλυσίδας παραγωγής.

Πρώτη φορά τέθηκε σε εφαρμογή τον Μάιο του 2008⁶², ως μεταβατικός μηχανισμός, και εν συνεχεία, το 2010, τροποποιήθηκε και απέκτησε χαρακτήρα μόνιμου μηχανισμού⁶³. Οι υπέρμετρες αμοιβές που έλαβαν οι παραγωγοί μειώθηκαν έπειτα από αποφάσεις της ΡΑΕ έως ότου ο μηχανισμός καταργήθηκε τον Ιούλιο του 2014⁶⁴. Νωρίτερα, η ΡΑΕ είχε ήδη εκκινήσει τη διαδικασία αναδιάρθρωσης του ΜΑΜΚ, και τον Φλεβάρη του 2015 έθεσε σε διαβούλευση τον προτεινόμενο, νέο, μηχανισμό⁶¹.

Η διαδρομή των πληρωμών

Ο ΜΑΜΚ αποζημιώνει μόνο παραγωγούς από μονάδες ορυκτών καυσίμων (λιγνίτη, φυσικό αέριο και μαζούτ).

Η επιδότηση

Στοιχεία για τις αμοιβές είναι δημοσιευμένα στον ιστότοπο του ΔΕΣΜΗΕ⁶⁵ για την περίοδο 2010-2012, ως συνολικά ποσά και όχι ως αμοιβές ανά παραγωγό, και αναλυτικότερα στον ιστότοπο του ΑΔΜΗΕ.⁶⁶ Σε διάστημα οχτώ ετών (2010-2017), **1.463.966.224** ευρώ μοιράστηκαν σε 38 μονάδες. Αν και τα μεγαλύτερα ποσά έχουν ενισχύσει μονάδες φυσικού αερίου (1,3 δισεκ. ευρώ, έναντι 141 εκ. ευρώ για τον λιγνίτη), και πάλι η ΔΕΗ είναι ο λήπτης της μερίδας του λέοντος (περίπου 560 εκατ. ευρώ στο διάστημα 2010-2017). Οι μονάδες με τα περισσότερα έσοδα από τον μηχανισμό είναι η μονάδα της ΔΕΗ Λαύριο IV (έλαβε τη μεγαλύτερη αμοιβή το 2012, περίπου 65 εκατ. ευρώ), η μονάδα της Elredison στη Θίβη, η μονάδα της Protergia και η μονάδα της Elredison στη Θεσσαλονίκη. Το μέγεθος της επιδότησης μέσα από τον ΜΑΜΚ υπήρξε τόσο μεγάλο που έφθασε να αποτελεί το 19% των εσόδων των παραγωγών το 2012⁶¹. Η μείωση των αμοιβών συσχετίζεται και με την εξέλιξη του Μηχανισμού Διασφάλισης Επαρκούς Ισχύος, και συγκεκριμένα την αύξηση του μοναδιαίου τιμήματος πληρωμής που λάμβαναν οι μονάδες φυσικού αερίου, καθιστώντας τη λειτουργία των μονάδων σε σχέση με τη διαθεσιμότητα τους λιγότερο προσοδοφόρα⁶⁷.

⁶¹ Ιστότοπος ΡΑΕ. (2015). Δημόσια Διαβούλευση επί της Εξέλιξης του Μηχανισμού Ανάκτησης Μεταβλητού Κόστους. Διαθέσιμο: goo.gl/8jyqws

⁶² 8η Τροποποίηση του Κώδικα Διαχείρισης του Συστήματος και Συναλλαγών Ηλεκτρικής Ενέργειας ΦΕΚ Β' 937/21.05.2008

⁶³ ΑΔΜΗΕ. (2014). Επιστολή προς ΡΑΕ. Διαθέσιμο:

www.rae.gr/site/file/categories_new/about_rae/activity/global_consultation/history_new/2015/250215?p=file&i=1

⁶⁴ Απόφαση ΡΑΕ 338/2013 και 339/2013

⁶⁵ <http://www.desmie.gr/leitoyrgia-dedomena/ekkatharisi/ekkatharisi-logariasmon-prosayxiseon/>

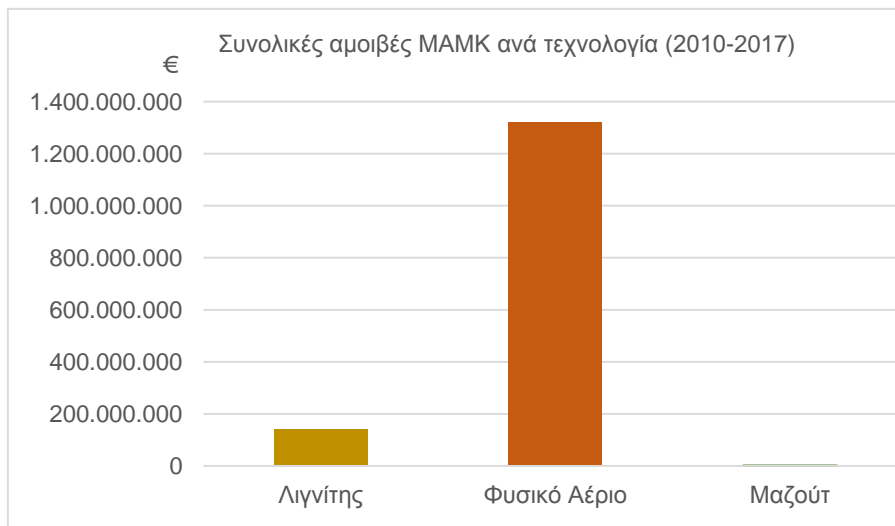
⁶⁶ <http://www.admie.gr/leitoyrgia-dedomena/ekkatharisi/michanismos-anaktisis-metablitoi-kostoys/>

⁶⁷ Μηχανισμός Ανάκτησης Μεταβλητού Κόστους: Επιλογές Αναδιάρθρωσης και Εναλλακτικές Προσεγγίσεις Ανάλυση της ΡΑΕ. 2015. Διαθέσιμο: goo.gl/YBCmsn

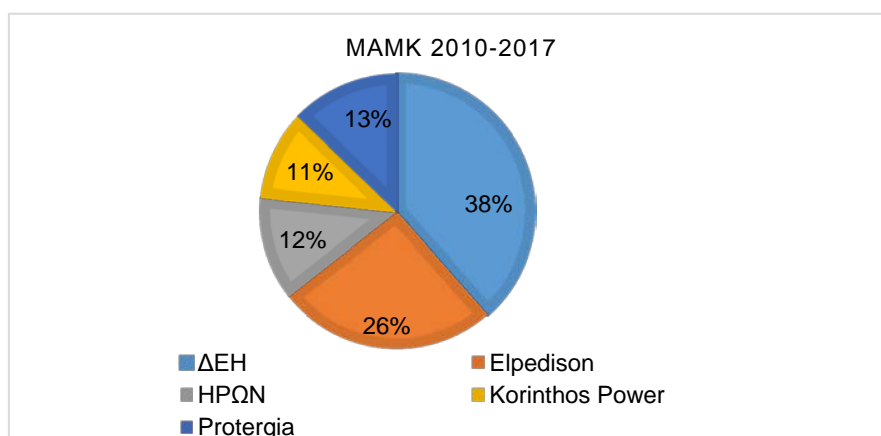
Σημειώνεται πως το WWF Ελλάς κατέθεσε ηλεκτρονικό αίτημα χορήγησης πληροφοριών προς τον ΑΔΜΗΕ σχετικά με τις μηνιαίες δημοσιεύσεις αμοιβών κάθε κατανεμόμενης μονάδας στο πλαίσιο του ΜΑΜΚ. Το αίτημα κατατέθηκε στις 30/03/2018, συνοδεύτηκε από επανειλημμένη τηλεφωνική επικοινωνία με τον ΑΔΜΗΕ. Το αίτημα ουδέποτε απαντήθηκε.

Διάγραμμα 8: Ετήσιες αμοιβές ανά τεχνολογία στο πλαίσιο του ΜΑΜΚ

Διάγραμμα 9: Συνολικές αμοιβές ανά τεχνολογία από την έναρξη του ΜΑΜΚ

Διάγραμμα 10: Μεριδίο αμοιβών που έχει λάβει κάθε παραγωγός ηλεκτρικής ενέργειας στο πλαίσιο του ΜΑΜΚ

Υπηρεσίες κοινής ωφέλειας για το μη-διασυνδεδεμένο δίκτυο

Ορισμός

Τα μη-διασυνδεδεμένα νησιά περιλαμβάνουν πενήντα νησιά του Αιγαίου, μεταξύ των οποίων η Ρόδος και η Κρήτη, το σύνολο των οποίων αντιπροσωπεύει περίπου το 9% της συνολικής ζήτησης για ηλεκτρική ενέργεια στην Ελλάδα⁶⁸. Οι σταθμοί ενέργειας στα δίκτυα αυτά, λόγω τεχνολογίας και, κυρίως, καυσίμου που χρησιμοποιούν, έχουν σημαντικά υψηλότερο κόστος λειτουργίας σε σχέση με το ηπειρωτικό δίκτυο. Οι Υπηρεσίες Κοινής Ωφέλειας (ΥΚΩ)⁶⁹ αντισταθμίζουν αυτό ακριβώς το αυξημένο κόστος, ώστε να εξασφαλίζεται η παροχή ηλεκτρικής ενέργειας στους κατοίκους των μη-διασυνδεδεμένων νησιών στην ίδια τιμή με αυτή που χρεώνονται οι κάτοικοι της ηπειρωτικής χώρας.

Ο ν. 2773/1999 (άρ. 28 και 29) ρύθμιζε για πρώτη φορά την παροχή των ΥΚΩ, ενώ μεταγενέστερη προσθήκη στον νόμο⁷⁰ καθόριζε επακριβώς τη διαδικασία υπολογισμού και καταμερισμού των χρεώσεων ΥΚΩ. Η υποχρέωση παροχής ΥΚΩ θεσπίστηκε ρητά το 2005⁷¹ οπότε και η δικαιοδοσία καθορισμού των ΥΚΩ πέρασε στις αρμοδιότητες του Υπ. Ανάπτυξης. Έως τότε, η τιμολόγηση της ενέργειας στα νησιά γινόταν σύμφωνα με την αρχή της ισότητας του ελληνικού Συντάγματος.⁶⁸ Σχετική υπουργική απόφαση⁷² του 2007 ρητά θέσπισε τις ΥΚΩ ως: «Την παροχή ηλεκτρικής ενέργειας στους καταναλωτές των Μη διασυνδεδεμένων Νησιών και των Απομονωμένων Μικροδικτύων, με τιμολογήσεις ίδιες, ανά κατηγορία καταναλωτή, με αυτές του Διασυνδεδεμένου Συστήματος». Με τον ν. 4001/2011 εφαρμόστηκαν μεταβατικές διατάξεις για την παροχή των ΥΚΩ (βλ. άρ. 196), ενώ το 2012 (ν. 4067/2012) καθορίστηκαν οι μοναδιαίες χρεώσεις ανά καταναλωτή για την περίοδο 2009-2012.

Η διαδρομή των πληρωμών

Η χρέωση των τελικών καταναλωτών γίνεται μέσω των λογαριασμών όλων των προμηθευτών, ανάλογα με την κατηγορία στην οποία ανήκουν. Από επεξεργασία των μοναδιαίων χρεώσεων, ανά κατηγορία πελάτη, προκύπτει πως οι μεγαλύτερες επιβαρύνσεις ανά MWh, έως το 2009, αφορούσαν τους βιομηχανικούς καταναλωτές.⁷³ Από το 2010 κι έπειτα, παρατηρείται μια μείωση της χρέωσης των βιομηχανικών καταναλωτών, με αντίστοιχη αύξηση των οικιακών χρεώσεων για τους μεγάλους καταναλωτές (πάνω από 2000kWh/τετράμηνο)⁷⁴. Υπολογίζεται πως ανάλογα με το επίπεδο κατανάλωσης, οι χρεώσεις αυτές αντιστοιχούν περίπου στο 5-27% του λογαριασμού της ΔΕΗ⁷⁵.

Σημειώνεται πως με τον ν. 4501/2017 το κόστος των ΥΚΩ μπορεί πλέον να καλύπτεται, μερικώς ή πλήρως, απευθείας από τον Κρατικό Προϋπολογισμό.⁷⁶ Ήδη, ένα σημαντικό ποσό (360 εκατ. ευρώ) έχει βαρύνει τον Προϋπολογισμό⁷⁷.

Το μόνο καύσιμο που επιδοτείται μέσα από τις ΥΚΩ είναι το πετρέλαιο.

⁶⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή: 16.09.2014 C (2014) 6436 final, Βρυξέλλες.

⁶⁹ Οι ΥΚΩ περιλαμβάνουν και την παροχή ενέργειας σε πολύτεχνες οικογένειες και σε ευάλωτους καταναλωτές που εντάσσονται στο Κοινωνικό Οικιακό Τιμολόγιο (μακροχρόνια ανέργους, άτομα με ειδικές ανάγκες, κ.λπ.), σε τιμές σημαντικά μειωμένες σε σχέση με τα εκάστοτε ισχύοντα τιμολόγια, ωστόσο αυτό το σκέλος τους δεν απασχολεί την παρούσα ανάλυση. Το μερίδιο των δύο αυτών χρεώσεων αναλογεί σε περίπου 3-5% των ΥΚΩ (ετήσιος απολογισμός ΔΕΗ, 2013).

⁷⁰ Άρθρο 23 του ν. 3175/2003 (ΦΕΚ Α' 207)

⁷¹ Άρθρο 28 του ν. 3426/2005 (ΦΕΚ Α' 309)

⁷² Υπ' αριθ. ΠΔ5/ΗΛ/Β/Φ1Β/12924 απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης

⁷³ ΥΠΑΑΤ ΦΕΚ Β' 1321/3.7.2009

⁷⁴ ΥΠΕΚΑ ΦΕΚ Β' 2095/31.12.2010

⁷⁵ Ν. Καρακατσάνη. (Οκτώβριος 2017). Γιατί η ΡΑΕ δεν δέχεται τα 735 εκατ. που ζητά η ΔΕΗ. Διαθέσιμο:

<http://www.euro2day.gr/specials/opinions/article/1573864/giati-h-rae-den-dehetai-ta-735-ekat-poy-zhta-h--de.html>

⁷⁶ ΦΕΚ Α' 178/22.11.2017

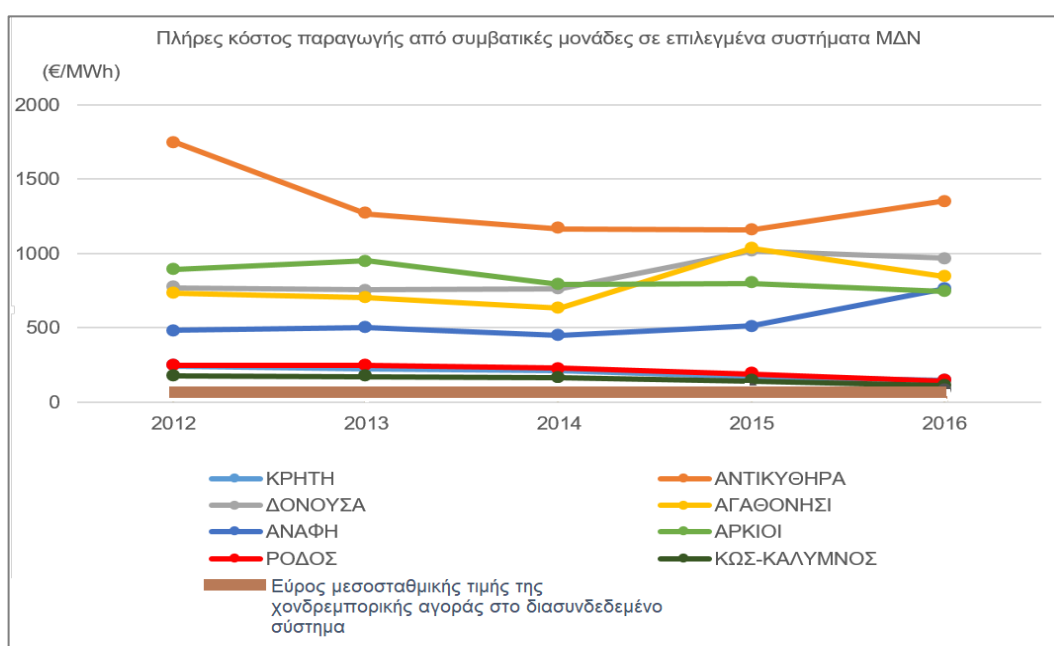
⁷⁷ Λιάγγου Χ. (Φεβρουάριος 2018). Πιθανές αυξήσεις των λογαριασμών ρεύματος λόγω ΥΚΩ

<http://www.kathimerini.gr/949983/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/pihanes-ay3hseis-twn-logariasmwn-reymatos-logw-ykw>

Η επιδότηση

Η συνολική επιβάρυνση, ανά έτος, παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 12. Τα στοιχεία προέρχονται από ένα εύρος πηγών⁷⁸, καθώς δεν υπάρχει μια βάση δεδομένων με συγκεντρωμένη όλη τη σχετική πληροφορία. Μέσα σε μια δεκαετία οι καταναλωτές έχουν πληρώσει για ΥΚΩ συνολικά **6,2 δισεκ.** ευρώ. Η συνεισφορά της Κρήτης είναι περίπου το μισό κόστος των ετήσιων ΥΚΩ, ενώ το αμέσως επόμενο μεγαλύτερο σε κόστος σύστημα είναι αυτό της Ρόδου (με μερίδιο στις ετήσιες ΥΚΩ περίπου 15%)⁷⁹.

Οι διακυμάνσεις των τελευταίων ετών, καθώς η παραγωγή δεν έχει σημειώσει σημαντικές μεταβολές⁸⁰, οφείλεται σε διάφορους λόγους όπως κυρίως μεταβολές τιμών καυσίμων, μεταβολές ειδικών φόρων κατανάλωσης, σταδιακή υποκατάσταση του diesel με μαζούτ, αύξηση διείσδυσης ΑΠΕ⁸¹, αλλαγές στον τρόπο υπολογισμού των δαπανών της ΔΕΗ, και διαμάχες μεταξύ της ΡΑΕ και της ΔΕΗ για τον υπολογισμό του συνολικού ποσού των ΥΚΩ. Σύμφωνα με τη ΔΕΗ, τη διετία 2012-2013 η επιχείρηση επωμίστηκε το βάρος του αυξημένου κόστους καυσίμου, δίχως αντίστοιχη αύξηση των ΥΚΩ, έπειτα από εισήγηση της ΡΑΕ⁸².

Διάγραμμα 11: Σύγκριση πλήρους κόστους παραγωγής από συμβατικές μονάδες σε επιλεγμένα νησιά (τα 5 πιο ακριβά για το 2016, η Κρήτη, η Ρόδος και το, φθηνότερο όλων, σύστημα Κω-Καλύμνου) με τη μεσοσταθμική τιμή της χονδρεμπορικής αγοράς στο διασυνδεδεμένο σύστημα.

Αυτή τη στιγμή, η ΔΕΗ διεκδικεί ποσό άνω των 700 εκατ. ευρώ, που δεν έχει ανακτήσει από την περίοδο 2012-2015^{83,84,85}. Το συμπληρωματικό μνημόνιο του 2017⁸⁶ έχει συγκεκριμένη

⁷⁸ Ετήσιοι απολογισμοί ΔΕΗ, αποφάσεις και γνωμοδοτήσεις ΡΑΕ, Υπουργικές Αποφάσεις Υπ. Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος.

⁷⁹ ΡΑΕ. (Ιούνιος 2014). Αριθμ. απόφ. 356/2014 (2) Έγκριση του ανταλλαγμάτος για την κάλυψη των δαπανών παροχής υπηρεσιών κοινής ωφελείας (ΥΚΩ) για τη έτη 2012 και 2013.

⁸⁰ 5.640, 5.596, 5.586, 5.365, 5.432 και 5.573GWh για τα έτη 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 και 2015 αντίστοιχα. Από : www.crete.gov.gr/attachments/article/10001/ΔΕΗ_ΚΟΠΑΝΑΚΗΣ.pdf

⁸¹ 47% στο διάστημα 2010-2015. Από : Από : www.crete.gov.gr/attachments/article/10001/ΔΕΗ_ΚΟΠΑΝΑΚΗΣ.pdf

⁸² Χρ. Κολώνας.(2016). Όχι στη μείωση των χρεώσεων ΥΚΩ. Διαθέσιμο: goo.gl/VyY1qJ

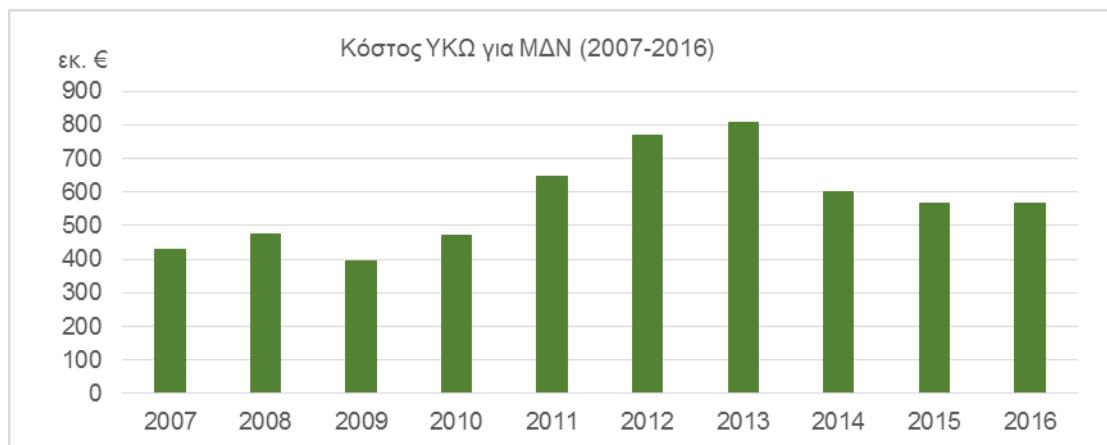
⁸³ ΣΤΕ, Απόφαση υπ. αρ. 469/2012.

⁸⁴ ΔΕΗ, Ετήσιος απολογισμός 2015

⁸⁵ ΔΕΗ. (Απρίλιος 2017). ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΟΙΝΗΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ ΣΤΟΥΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥΣ ΤΗΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ. Δελτίο Τύπου. Διαθέσιμο: goo.gl/mpiNi1

⁸⁶ SUPPLEMENTAL MEMORANDUM OF UNDERSTANDING (second addendum to the Memorandum of Understanding) BETWEEN THE EUROPEAN COMMISSION ACTING ON BEHALF OF THE EUROPEAN STABILITY MECHANISM AND THE HELLENIC REPUBLIC AND THE BANK OF GREECE. Διαθέσιμο: goo.gl/pdWyyd

αναφορά στην υποχρέωση οριστικού διακανονισμού της οφειλής προς τη ΔΕΗ, με καταληκτική προθεσμία τον Δεκέμβριο του 2022. Σύμφωνα με δηλώσεις του Έλληνα Πρωθυπουργού, 360 εκατ. ευρώ θα επιστραφούν στη ΔΕΗ από τον Κρατικό Προϋπολογισμό για την κάλυψη των ΥΚΩ περασμένων ετών⁸⁷, πιθανώς με σταδιακή ανάκτηση στο διάστημα 2018-2022, βάσει εισήγησης της ΡΑΕ.⁸⁸

Διάγραμμα 12: Η εξέλιξη του κόστους των ΥΚΩ για το μη διασυνδεδεμένο σύστημα

⁸⁷ <http://www.efsyn.gr/arthro/tsipras-yperdiplasio-fetos-koinoniko-merisma>

⁸⁸ <http://www.naftemporiki.gr/finance/story/1265859/rae-yko-protasi-gia-pentaeti-epimerismo-ton-360-ekat>

Δάνεια και εγγυήσεις υπό προνομιακούς όρους

Ορισμός

Πρόκειται για άμεσες πληρωμές και μεταφορές κεφαλαίων (δάνεια) και δυνητικές χρηματοδοτήσεις (εγγυήσεις για δάνεια). Οι εγγυήσεις ουσιαστικά μεταφέρουν το βάρος της ευθύνης αποπληρωμής ενός δανείου στο κράτος, για λόγους στήριξης κατασκευής έργων υποδομής, επενδύσεων σε παραγωγικούς τομείς κλπ.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μάλιστα, «θεωρεί ως ενίσχυση με τη μορφή εγγύησης τους ευνοϊκότερους όρους χρηματοδότησης όπως η επιβολή χαμηλότερων επιτοκίων, παροχή μικρότερων ασφαλειών κλπ που εξασφαλίζουν επιχειρήσεις των οποίων το νομικό καθεστώς αποκλείει την πτώχευση ή άλλες διαδικασίες αφερεγγυότητας ή προβλέπει ρητώς την παροχή κρατικής εγγύησης ή την κάλυψη ζημιών από το κράτος»⁸⁹ και ακόμα πως «οι εγγυήσεις που παρέχονται άμεσα από το κράτος, δηλαδή μέσω των κεντρικών, περιφερειακών ή τοπικών αρχών, καθώς και οι εγγυήσεις που παρέχονται από επιχειρήσεις στις οποίες οι δημόσιες αρχές ασκούν δεσπύζουσα επιρροή, μπορούν να εντάσσονται στο γενικότερο καθεστώς κρατικών ενισχύσεων όπως προβλέπει το άρθρο 107§1 της ΣυνθΕΚ»⁸⁹.

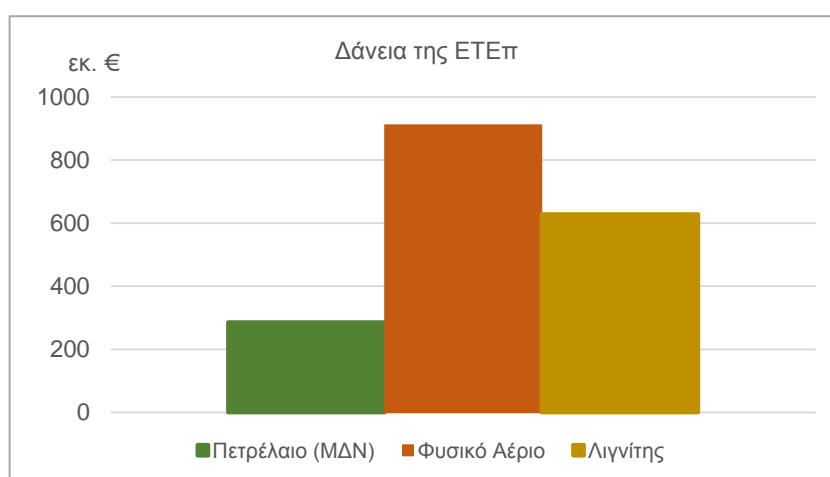
Η διαδρομή των πληρωμών

Για τα δάνεια, έγινε καταγραφή της βοήθειας που έχει δώσει η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ), η οποία δημοσιεύει αναλυτικό σχετικό κατάλογο⁹⁰. Για τη διαμόρφωση μιας ενδεικτικής εικόνας της στήριξης που έχει παρασχεθεί στα ορυκτά καύσιμα μέσω εγγυήσεων, καταγράφηκαν οι κρατικές εγγυήσεις που έχουν παρασχεθεί στη ΔΕΗ.

Οι δύο αυτές κατηγορίες έχουν τη μεγαλύτερη δυσκολία εντοπισμού λεπτομερών στοιχείων.

Η επιδότηση

Συνολικά, από το 1983 που υπάρχουν δεδομένα, η ΕΤΕπ έχει στηρίξει τα ορυκτά καύσιμα στην Ελλάδα με ένα ποσό της τάξης των **1,83 δισεκ. ευρώ**. Στο ποσό αυτό δεν έχουν συνυπολογισθεί δάνεια που δεν ευνοούν απευθείας την παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας από ορυκτά καύσιμα, όπως για παράδειγμα δάνεια για υποδομές μεταφοράς ενέργειας, στα δίκτυα φυσικού αερίου, σε υποσταθμούς της ΔΕΗ, στα έργα διασύνδεσης κλπ.

Διάγραμμα 13: Τα δάνεια που έχει χορηγήσει η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, ανά τύπο καυσίμου

⁸⁹ Ε. Επιτροπή. (Ιούνιος 2008). Ανακοίνωση της Επιτροπής για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της συνθήκης ΕΚ στις κρατικές ενισχύσεις με τη μορφή εγγυήσεων (2008/С 155/02). Διαθέσιμο: goo.gl/MVq943

⁹⁰ <http://www.eib.org/projects/regions/european-union/greece/index.htm>

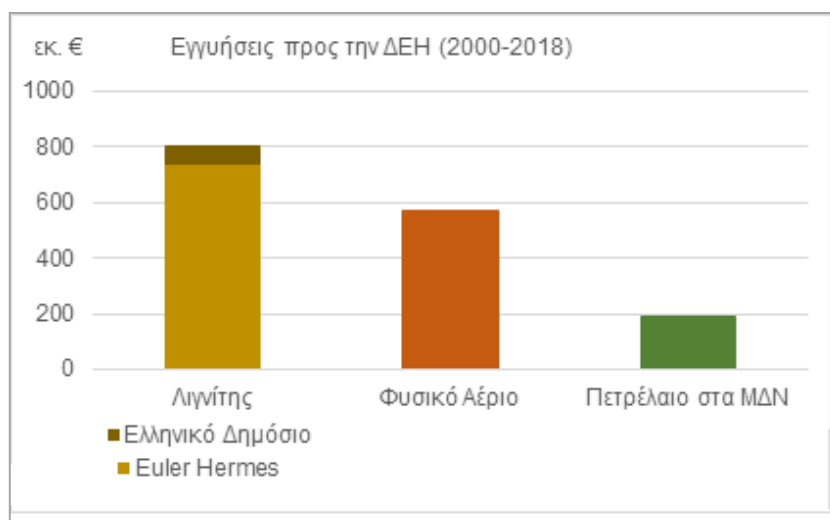
Τα δάνεια που έχουν δοθεί σε λιγνιτικές υποδομές (34%) αφορούν μονάδες παραγωγής, έργα αναβάθμισης και έργα σε λιγνιτικά ορυχεία. Το μεγαλύτερο ποσό (194 εκατ. ευρώ) έχει δοθεί για την κατασκευή της μονάδας Άγιος Δημήτριος V.

Σε υποδομές φυσικού αερίου έχει κατευθυνθεί το 50% του συνολικού ποσού, με την πλέον ευεργετημένη, τη μονάδα V στη Μεγαλόπολη (280 εκατ. ευρώ).

Η ΔΕΗ, μαζί με τις θυγατρικές της, έχει λάβει το σύνολο σχεδόν αυτής της βοήθειας (91,5%), ενώ και η ΗΡΩΝ έχει λάβει περίπου 75 εκατ. ευρώ για τη μονάδα φυσικού αερίου στη Θήβα.

Τα υπόλοιπα δάνεια (περίπου 286 εκατ. ευρώ) έχουν στηρίξει την κατασκευή και αναβάθμιση πετρελαϊκών σταθμών της ΔΕΗ στα μη διασυνδεδεμένα νησιά.

Οι εγγυήσεις που έχει λάβει η ΔΕΗ φαίνονται στο διάγραμμα 14. Όλα τα ποσά αναφέρονται σε εγγυήσεις που έχει παράσχει το ελληνικό δημόσιο, εκτός από μια πολύ σημαντική συνεισφορά του Γερμανικού Οργανισμού Ασφάλισης Εξαγωγικών Πιστώσεων Euler Hermes (739 εκατ. ευρώ) για την κατασκευή της λιγνιτικής μονάδας Πτολεμαΐδα V, που διαχειρίζεται το επίσημο σύστημα εγγύησης των εξαγωγικών πιστώσεων εκ μέρους της γερμανικής κυβέρνησης. Όπως και με τα δάνεια, αντίστοιχη επιλογή έχει γίνει και για τις εγγυήσεις, έχουν εξαιρεθεί δηλαδή ποσά που αφορούν τη διασύνδεση των νησιών, τα δίκτυα μεταφοράς, την παράταση εγγυήσεων, τις διεθνείς διασυνδέσεις κλπ.

Διάγραμμα 14: Κρατικές εγγυήσεις που έχει λάβει η ΔΕΗ από το 2000.

Δαπάνες απαλλοτρίωσης και μετεγκατάστασης οικισμών

Ορισμός

Για την επέκταση των εξορμητικών δραστηριοτήτων της ΔΕΗ πολλοί οικισμοί έχουν απαλλοτριωθεί με στόχο την απελευθέρωση εδαφών που είναι πλούσια σε λιγνιτικά κοιτάσματα. Η μετακίνηση αυτή πληθυσμών τόσο της Δ. Μακεδονίας όσο και της Αρκαδίας έχει επιπτώσεις οικονομικές, κοινωνικές και χωροταξικές.

Από τους πρώτους οικισμούς που μετεγκαταστάθηκαν την δεκαετία του 1970 ήταν η Καρδιά, η Εξοχή και η Χαραυγή. Συνολικά, εκτιμάται πως έχουν γκρεμιστεί πάνω από 1.500 σπίτια και δημόσια κτίρια⁹¹.

Σημειώνεται πως η ΔΕΗ χρηματοδοτεί τη μετεγκατάσταση οικισμών στο υπέδαφος των οποίων βρίσκονται κοιτάσματα λιγνίτη, αλλά όχι και όσων βρίσκονται σε πολύ κοντινές αποστάσεις από ορυχεία ή κοιτάσματα. Οι τελευταίοι ωστόσο, υπόκεινται στις συνέπειες της λιγνιτικής δραστηριότητας και των εκτεταμένων αποθέσεων τέφρας, με άμεση επίπτωση στην ποιότητα ζωής τους, τη στέρηση αγροτικών εκτάσεων, τις βλάβες στις κτιριακές υποδομές, την ατμοσφαιρική ρύπανση κλπ.

Η διαδρομή των πληρωμών

Το κόστος απαλλοτρίωσης ή/και της μετεγκατάστασης επιβαρύνει τη ΔΕΗ (ή τη ΛΙΠΤΟΛ, που συγχωνεύτηκε το 1975 με τη ΔΕΗ), αλλά συχνά και τον κρατικό προϋπολογισμό. Για τον

τελευταίο, αναφέρεται ενδεικτικά η περίπτωση της μεταφοράς και μετεγκατάστασης της Ακρινής, η οποία θα επιβαρύνει κατά το ήμισυ τον κρατικό προϋπολογισμό (με δυνατότητα συμμετοχής και του Τοπικού Πόρου ανάπτυξης)⁹², και η απαλλοτρίωση των Αναργύρων, η οποία θα γίνει εξολοκλήρου με δαπάνες του Ελληνικού Δημοσίου. Παρά τον επείγοντα χαρακτήρα εξαιτίας των κατολισθήσεων στα ορυχεία του Αμυνταίου, τον Ιούνιο του 2017⁹³ η διαδικασία δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμα. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των δύο οικισμών είναι πως δεν διαθέτουν

κοιτάσματα λιγνίτη στο υπέδαφος τους, αλλά γειτνιάζουν με χώρους εξόρυξης λιγνίτη και απόθεσης τέφρας.

Σημειώνεται πως με τον νόμο για την ιδιωτικοποίηση του 40% του λιγνιτικού δυναμικού της ΔΕΗ⁹⁴, παγιώθηκε η χρήση του Τοπικού Πόρου Ανάπτυξης για μετεγκαταστάσεις λιγνιτικών χωριών, αντί της ουσιαστικής αντισταθμιστικής αξιοποίησης του, για την επούλωση των οικονομικών και περιβαλλοντικών πληγών από την εκμετάλλευση λιγνίτη.

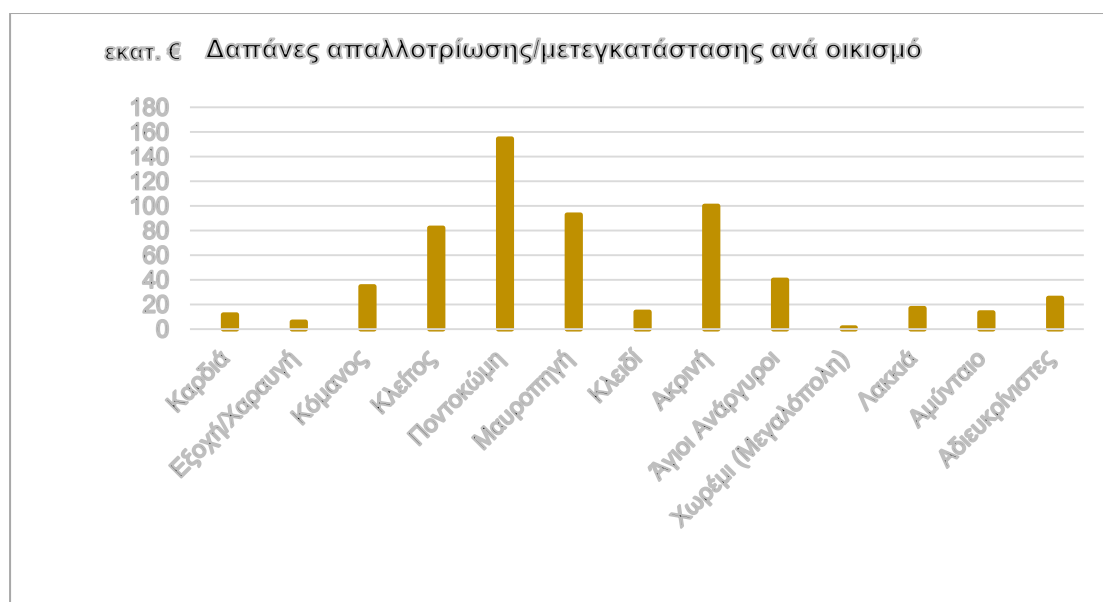
⁹¹ Θ. Τσιγγάνας. (21.09.2008). Οι «ξεριζωμένοι» της ΔΕΗ. Άρθρο στην Καθημερινή. Διαθέσιμο: <http://www.kathimerini.gr/335006/article/epikairothta/ellada/oi-3erizwmenoi-ths-deh>

⁹² Ν. 3937/2011 (ΦΕΚ/60/2011) «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις»

⁹³ Ν. 4495/2017 (ΦΕΚ Α' 167/3-11-2017) «Έλεγχος και προστασία του Δομημένου Περιβάλλοντος και άλλες διατάξεις»

⁹⁴ Ν. 4533/2018 (ΦΕΚ Α' 75/27-04-2018). «Διαρθρωτικά μέτρα για την πρόσβαση στο λιγνίτη και το περαιτέρω άνοιγμα της χονδρεμπορικής αγοράς ηλεκτρισμού και άλλες διατάξεις»

Η επιδότηση

Διάγραμμα 15: Εκτίμηση του κόστους απαλλοτρίωσης/μετεγκατάστασης οικισμών για την επέκταση λιγνιτικών δραστηριοτήτων.

Στον υπολογισμό των δαπανών της συγκεκριμένης κατηγορίας δεν έχουν συμπεριληφθεί η κατασκευή των υποδομών των νέων οικισμών που πλέον επωμίζονται οι Τοπικοί Δήμοι και το Δημόσιο⁹⁵, όπως επίσης και οι δαπάνες απαλλοτριώσεων στα νησιά. Το συνολικό ποσό φτάνει στα **590 εκατ. ευρώ** και αφορά εξολοκλήρου 12 λιγνιτικά χωριά. Τα στοιχεία προέρχονται από πολλές πηγές, καθώς δεν υπάρχει σχετική βάση δεδομένων⁹⁶.

⁹⁵ Ν. 4273/2014 (ΦΕΚ Α' 146/11-07-2014). «Δημιουργία νέας καθετοποιημένης εταιρείας ηλεκτρικής ενέργειας».

⁹⁶ Ενδεικτικά: Κ. Κουκουμάκας. (Ιανουάριος 2009). «Μας ξεριζώνει η ΔΕΗ». Άρθρο στην εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ, Θ. Τσιγγάνας. (21.09.2008). Οι «ξεριζωμένοι» της ΔΕΗ. Άρθρο στην Καθημερινή. Διαθέσιμο: <http://www.kathimerini.gr/335006/article/epikairothta/ellada/oi-zerizwmenoi-ths-deh>, Β. Καριπίδου. (2016). Η ΔΕΗ ως φορέας κοινωνικών και χωρικών μεταβολών – Ποντοκώμη, Ανάργυροι, Κόμανος. Δημοκρίτειο Παν/μιο Θράκης., Ν. Κομνηνός. (2010). Μελέτη Βιωσιμότητας Οικισμού Μαυροδενδρίου Κοζάνης. Επιτροπή Ερευνών ΑΠΘ. Διαθέσιμο: <https://www.rc.auth.gr/ResearchProgramme/Details/Item/1600911?ReturnToPage=5182&pageSize=10>, Ετήσιοι απολογισμοί της ΔΕΗ, σχετικές Υπουργικές Αποφάσεις

Ειδικός λογαριασμός ΑΠΕ του ΛΑΓΗΕ

Ορισμός

Η ενότητα αυτή αναφέρεται σε μια ειδική περίπτωση στρέβλωσης, εμμέσως υπέρ των ορυκτών καυσίμων, και εις βάρος των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Με τις διατάξεις του ν. 2773/1999, όπως τροποποιήθηκε⁹⁷, δημιουργήθηκε ειδικός λογαριασμός που διαχειρίζεται ο Διαχειριστής του Συστήματος Ηλεκτρικής Ενέργειας, για την πληρωμή των αμοιβών των παραγωγών ΑΠΕ και συμπαραγωγής (ΕΛΑΠΕ).

Σκοπός του ΕΛΑΠΕ είναι η διαχείριση πιστωτικών ροών για την εξόφληση των παραγωγών ΑΠΕ, ώστε να καλύπτεται η διαφορά ανάμεσα στο κόστος της παραγωγής ενέργειας από συμβατικές μορφές και τις (υψηλότερες) εγγυημένες τιμές που λαμβάνουν οι ΑΠΕ.

Η διαδρομή των πληρωμών

Οι προμηθευτές ενέργειας αγοράζουν την παραγόμενη ενέργεια από ΑΠΕ στην οριακή τιμή του συστήματος (ΟΤΣ),⁹⁸ και όχι στην πραγματική τους αξία. Ωστόσο, για μια σειρά από λόγους, η ΟΤΣ παραμένει τεχνητά χαμηλότερη.

Επί πολλά χρόνια ο υπολογισμός της ΟΤΣ δεν λάμβανε υπόψη διάφορες παραμέτρους με συνέπεια αυτή να είναι μικρότερη από το πραγματικό κόστος παραγωγής ενέργειας. Τέτοιες παράμετροι ήταν για παράδειγμα η δωρεάν πρόσβαση της ΔΕΗ στον λιγνίτη και στους υδατικούς πόρους, το κόστος αγοράς δικαιωμάτων εκπομπών CO₂, το κόστος των Αποδεικτικών Διαθέσιμης Ισχύος.⁹⁹

Επιπλέον, οι ΑΠΕ προσφέρουν μια υπηρεσία η οποία όμως δεν αποτυπώνεται στα τιμολόγια των καταναλωτών. Η υποχρεωτική συμμετοχή τους στο σύστημα εκτοπίζει τις ακριβές μονάδες από ορυκτά καύσιμα οι οποίες κανονικά θα συμμετείχαν στην αγορά και θα διαμόρφωναν την ΟΤΣ σε υψηλότερα επίπεδα.

Αυτή η ευεργετική επίδραση των ΑΠΕ δεν φτάνει ποτέ στον τελικό καταναλωτή, καθώς οι ίδιες μετέχουν με μηδενικές τιμές στην ημερήσια αγορά, και δεν λαμβάνονται υπόψη στη διαμόρφωση της ΟΤΣ.

Ο μοναδικός ωφελούμενος από αυτή την κατάσταση ήταν οι προμηθευτές ενέργειας, και ιδιαίτερα ο κλάδος προμήθειας της ΔΕΗ που κατείχε και εξακολουθεί να κατέχει τη μερίδα του λέοντος μεταξύ των προμηθευτών.

Η επιδότηση

Σύμφωνα με μελέτη του 2011¹⁰⁰, οι ΑΠΕ εκτόπισαν συμβατικές μονάδες ορυκτών καυσίμων το 85% των ωρών του έτους, οδηγώντας σε εξοικονόμηση περίπου 734 εκατ. ευρώ. Καθώς οι πληρωμές των παραγωγών από ΑΠΕ εκτιμήθηκαν σε 625 εκατ. ευρώ, το καθαρό όφελος του συστήματος ήταν 109 εκατ. ευρώ. Αντίστοιχη μελέτη για την περίοδο 2013-2014 και την συνεισφορά των φωτοβολταϊκών, έδειξε πως η μείωση της ΟΤΣ ήταν 3,38€/MWh.¹⁰¹

⁹⁷ Ν.4001/2011 και ν.4414/2016

⁹⁸ Η Οριακή Τιμή του Συστήματος είναι η τιμή ηλεκτρικής ενέργειας με την οποία αμείβονται οι παραγωγοί ενέργειας. Καθορίζεται από την πιο ακριβή μονάδα που είναι απαραίτητη για την κάλυψη της ζήτησης, και μπαίνει τελευταία στο σύστημα.

⁹⁹ ΣΕΦ, Αλήθειες και ψέματα για το ειδικό Τέλος ΑΠΕ, 2011

¹⁰⁰ <http://eletaen.gr/%CE%B5%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CF%84%CE%AD%CE%BB%CE%BF%CF%82-%CE%B1%CF%80%CE%B5-%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CE%BB%CF%85%CF%83%CE%B7-%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B2%CE%BB%CE%AD%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82/>

¹⁰¹ <http://bit.ly/1Eil6zC>

Τα κέρδη των προμηθευτών, για την περίοδο 2009-2014, από την στρεβλά χαμηλή ΟΤΣ εκτιμώνται σε περίπου 420 εκατ. ευρώ τα οποία καρπώθηκε σχεδόν εξολοκλήρου η ΔΕΗ.¹⁰²

Άλλη μελέτη έδειξε πως το όφελος της ΔΕΗ από τη συνεισφορά των φωτοβολταϊκών στην εκτόπιση ακριβών μονάδων ορυκτών καυσίμων, μόνο για την περίοδο 2013-2014 ήταν 100 εκατ. ευρώ.¹⁰³

Έχει ιδιαίτερη σημασία η κατάληξη των εσόδων αυτών στον κλάδο *προμήθειας* της καθετοποιημένης ΔΕΗ, καθώς ο κλάδος *παραγωγής* της ίδιας εταιρείας κάθε άλλο παρά προωθεί τις ΑΠΕ (ακόμα και σήμερα, το ποσοστό συμμετοχής της ΔΕΗ στην αγορά αιολικών είναι 3%¹⁰⁴ και στα φωτοβολταϊκά 0,05%¹⁰⁵).

Ο Σύνδεσμος Παραγωγών από ΑΠΕ, μάλιστα, κατηγορήσε την ΔΕΗ για υποκοστολόγηση της λιγνιτικής της παραγωγής την τετραετία 2009-2012 κατά 22€/MWh. Βάσει αυτής της εκτίμησης, η ΔΕΗ υπέβαλε προσφορές για τις λιγνιτικές της μονάδες χαμηλότερες κατά 520 εκατ. ευρώ τον χρόνο, σε σχέση με το κόστος της παραγωγής της που η ίδια έχει δώσει στη δημοσιότητα.¹⁰⁶

Εκτός των άλλων, η κατάσταση αυτή δημιούργησε συνθήκες αθέμιτου ανταγωνισμού εις βάρος των άλλων ιδιωτών παραγωγών και προμηθευτών.

Άλλες επιπτώσεις

Όπως αναφέρθηκε ήδη, οι προμηθευτές ενέργειας πλήρωναν την παραγόμενη ενέργεια από ΑΠΕ στην ΟΤΣ, και όχι στο πραγματικό τους όφελος από την παραγωγή καθαρής ενέργειας. Τη διαφορά καλούνται να καλύψουν οι τελικοί καταναλωτές, μέσω του λεγόμενου Ειδικού Τέλους ΑΠΕ, μετέπειτα Ειδικό Τέλος Μείωσης Εκπομπών Αερίων Ρύπων (ΕΤΜΕΑΡ). Για τους λόγους που αναφέρθηκαν παραπάνω, σύμφωνα με μελέτη του IOBE του 2011 οι παραγωγοί ΑΠΕ λάμβαναν τελικά μόνο το 40% του συνολικού τέλους που κατέβαλαν οι καταναλωτές.¹⁰⁷

Η μοναδιαία χρέωση για το Ειδικό Τέλος εξαρτάται από το μείγμα των διαφορετικών τεχνολογιών ΑΠΕ στο ενεργειακό ισοζύγιο, τις αμοιβές με τις οποίες πληρώνονται οι τεχνολογίες αυτές (καθορίζονται από το αρμόδιο υπουργείο- έως πρότινος βάσει της σταθερής αποζημίωσης *feed in tariff*), την οριακή τιμή του συστήματος (ΟΤΣ)¹⁰⁸ και το κόστος καυσίμου στα μη διασυνδεδεμένα νησιά.¹⁰⁹ Όσο παραμένει –στρεβλά- χαμηλά η ΟΤΣ, τόσο μεγαλύτερη η απόκλιση από τις σταθερές αμοιβές των ΑΠΕ, και άρα τόσο μεγαλύτερο το ειδικό Τέλος. Εάν υπολογιζόταν σωστά η ΟΤΣ, το τέλος θα ήταν 36-47% χαμηλότερο.¹¹⁰

Από το σύνολο των καταναλωτών, η πλέον επιβαρυνόμενη κατηγορία ήταν οι οικιακοί καταναλωτές, όπως φαίνεται στο διάγραμμα 16.

¹⁰² Ακόμα και τον Δεκέμβριο του 2014, η ΔΕΗ κατείχε το 97% της αγοράς.

¹⁰³ <https://energypress.gr/news/aph-terastia-oikonomika-ofeli-apo-ti-dieisdysi-ton-fotovoltaikon>

¹⁰⁴ http://eletaen.gr/wp-content/uploads/2018/02/2017-HWEA_Statistics_Greece-130220181.pdf

¹⁰⁵ <https://www.ppcr.gr/el/projects/current-projects>

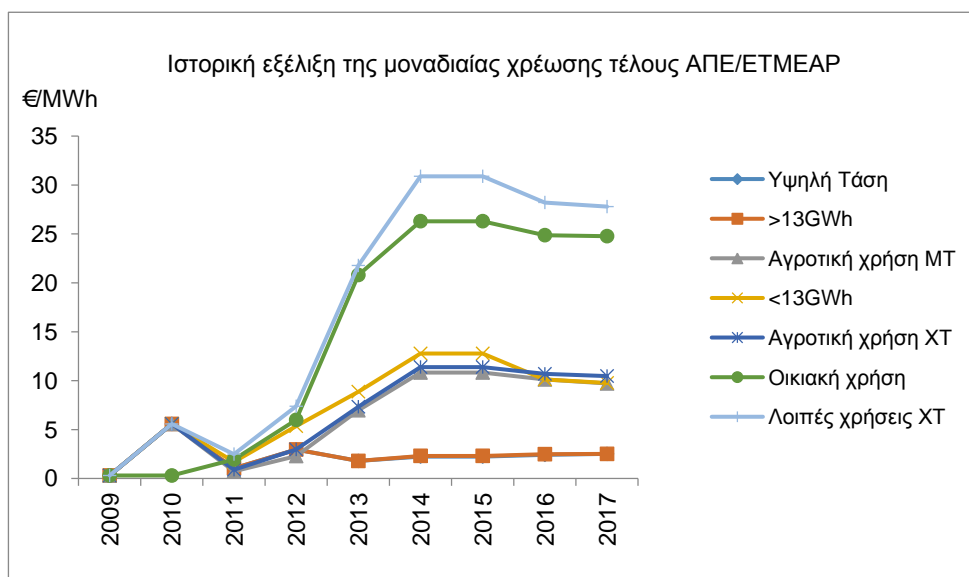
¹⁰⁶ <https://www.dei.gr/el/i-dei/kentro-tupou/deltia-tupou/deltia-tupou-2013/noemvrios-2013/sxoliasmos-tis-apofasis-tis-diaitisisias-gia-tin-alo>

¹⁰⁷ http://globalsustain.org/files/iobe_energy_report_june_2011_greek.pdf

¹⁰⁸ Η Οριακή Τιμή του Συστήματος είναι η τιμή ηλεκτρικής ενέργειας με την οποία αμείβονται οι παραγωγοί ενέργειας. Καθορίζεται από την πιο ακριβή μονάδα που είναι απαραίτητη για την κάλυψη της ζήτησης, και μπαίνει τελευταία στο σύστημα.

¹⁰⁹ Όσο μεγαλύτερη η ΟΤΣ και το κόστος καυσίμου, τόσο μικρότερο το Τέλος ΑΠΕ

¹¹⁰ <http://eletaen.gr/%CE%B5%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CF%84%CE%AD%CE%BB%CE%BF%CF%82-%CE%B1%CF%80%CE%B5-%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CE%BB%CF%85%CF%83%CE%B7-%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B2%CE%BB%CE%AD%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82/>

Διάγραμμα 16: Ιστορική εξέλιξη της μοναδιαίας χρέωσης του τέλους ΑΠΕ/ΕΤΜΕΑΡ ανά τύπο καταναλωτή

Εκτός από τους καταναλωτές, τις συνέπειες των ελλειμάτων που δημιουργήθηκαν στον ΕΛΑΠΕ, έχουν κληθεί να αντιμετωπίσουν οι ίδιοι οι παραγωγοί ΑΠΕ. Αναφέρεται, ενδεικτικά, η επιβολή έκτακτης εισφοράς «αλληλεγγύης» με τον ν. 4093/2012, η αναστολή των διαδικασιών αδειοδότησης φωτοβολταϊκών σταθμών, η τροποποίηση των τιμών πώλησης ενέργειας για νεοεισερχόμενες φωτοβολταϊκές εγκαταστάσεις που ανακοινώθηκαν το 2013,¹¹¹ και η περικοπή των αμοιβών τους με τον ν. 4254/2014.

Σημειώνεται πως τα ελλείματα στον ειδικό λογαριασμό του ΛΑΓΗΕ, ιστορικά, έχουν προκύψει και τεχνητά. Για παράδειγμα, με τον ν. 4277/2014 ποσοστό από τα δημόσια έσοδα των πλειστηριασμών δικαιωμάτων εκπομπών CO₂, που έως τότε αποτελούσαν έσοδο του ειδικού Λογαριασμού, κατευθύνθηκαν στην ενίσχυση της ενεργοβόρου βιομηχανίας, για τη μείωση των δαπανών της λόγω της συμμετοχής της στο ευρωπαϊκό χρηματιστήριο ρύπων για την περίοδο 2013-2015¹¹². Τον Ιούνιο του 2013 η τότε κυβέρνηση είχε αφαιρέσει ακόμα ένα έσοδο από τον Λογαριασμό, το τέλος για την ΕΡΤ, ποσοστό του οποίου κατευθυνόταν στον Λογαριασμό, ανακοινώνοντας λίγες εβδομάδες αργότερα αύξηση στο ΕΤΜΕΑΡ για τους οικιακούς καταναλωτές κατά 247%¹¹³.

Σήμερα έχουν ήδη γίνει αρκετές νομοθετικές παρεμβάσεις για την εξάλειψη του προβλήματος των ελλειμάτων του ΕΛΑΠΕ. Με τον ν. 4152/2013 οι προμηθευτές υποχρεώθηκαν να αγοράζουν την ενέργεια από ΑΠΕ σε τιμή τουλάχιστον ίση με το Μέσο Μεταβλητό Κόστος των συμβατικών μονάδων, ανεξαρτήτως της ΟΤΣ. Επιπρόσθετα, με τον ν. 4414/2016¹¹⁴, εισήχθη η λεγόμενη «χρέωση προμηθευτή», η οποία προσδιορίζεται βάσει της διαφοράς μεταξύ της τιμής ενέργειας που διαμορφώνεται στη χονδρεμπορική αγορά και της εκτιμώμενης τιμής ενέργειας που θα προέκυπτε εάν δεν συμμετείχαν στην αγορά οι ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ. Ο προσδιορισμός της επιβάρυνσης της ΔΕΗ στα 48,2 εκατ. ευρώ από την εφαρμογή του μέτρου για τρεις μήνες¹¹⁵ αντικατοπτρίζει και το ελάχιστο έως τότε όφελος που αποκόμιζε η ΔΕΗ από τη στρεβλή λειτουργία του ΕΛΑΠΕ.

¹¹¹ ΥΠΕΚΑ, Δέσμη μέτρων Διάσωσης από πιθανή κατάρρευση της αγοράς Ενέργειας (10.08.2013), [http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=389&snif[524]=1979&language=el-GR].

¹¹² Βλ. και Α.Π. ΑΠΕΗ/οικ.21906, ΦΕΚ 3304Β/9-12-2014

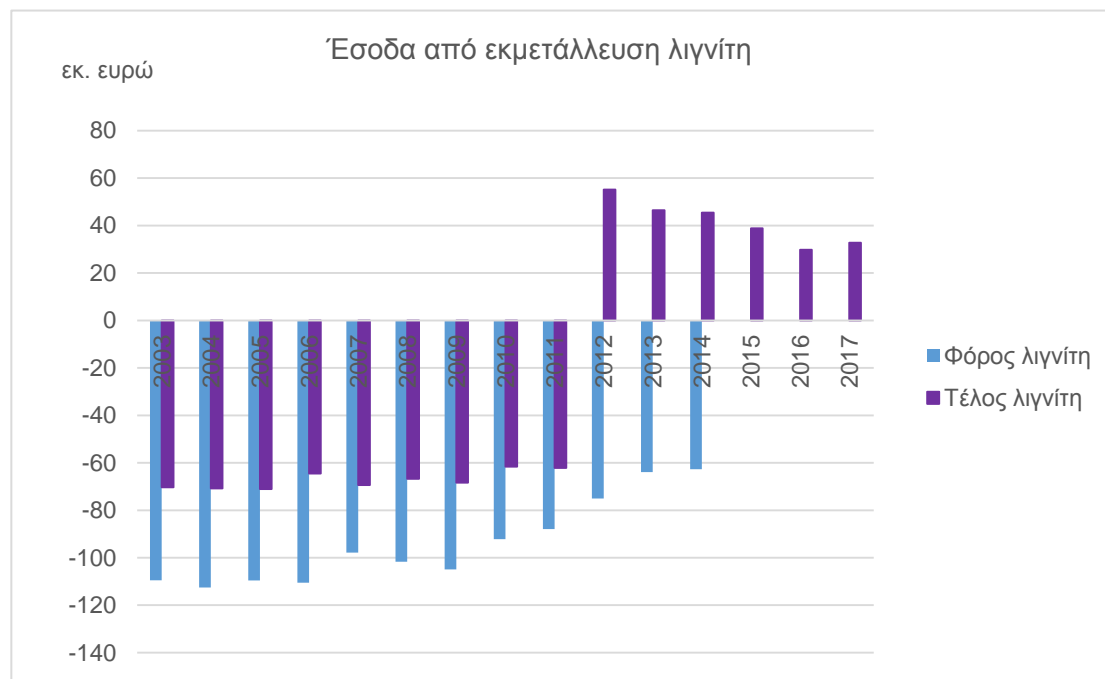
¹¹³ http://www.wwf.gr/news/864-247-40

¹¹⁴ Νόμος 4414/2016 (ΦΕΚ Α' 149/9.8.2016) «Νέο καθεστώς στήριξης των σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Συμπαράγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης - Διατάξεις για το νομικό και λειτουργικό διαχωρισμό των κλάδων προμήθειας και διανομής στην αγορά του φυσικού αερίου και άλλες διατάξεις.»

¹¹⁵ ΔΕΗ. Ετήσιος απολογισμός 2014

Χρέωση δικαιώματος εκμετάλλευσης λιγνίτη

Επί πολλά χρόνια η ΔΕΗ δεν κατέβαλε κανένα αντίτιμο για την εκμετάλλευση ενός εθνικού ορυκτού πόρου, του λιγνίτη. Μάλιστα, ο ν. 2960/2001 (παράγρ. 5 του άρθρου 73) περιείχε ρητή εξαίρεση του λιγνίτη από τον ειδικό φόρο κατανάλωσης σε προϊόντα πετρελαίου, υδρογονάνθρακες κλπ.

Διάγραμμα 17: Εξέλιξη των απολεσθέντων και εισπραχθέντων δημοσίων εσόδων από τον φόρο λιγνίτη και το ειδικό τέλος λιγνίτη. Οι αρνητικές τιμές αποτυπώνουν τα δυνητικά δημόσια έσοδα από την εφαρμογή των σχετικών επιβαρύνσεων για τη χρήση λιγνίτη.

Η πρώτη προσπάθεια επιβολής ενός τέτοιου φόρου ήταν με τον ν. 3483/2006 (άρ. 10) που όριζε έναν συντελεστή χρέωσης 0,3€/GJ. Ο φόρος αυτός καταργήθηκε λίγους μήνες αργότερα¹¹⁶. Εάν είχε αποδοθεί, τα δημόσια έσοδα θα ήταν της τάξης του **1,1 δισεκ. ευρώ** για την περίοδο 2006-2017.

Η παράλειψη αυτή διορθώθηκε εν μέρει το 2012 με τη θέσπιση του «Ειδικού τέλους παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας από λιγνίτη», μοναδιαίας χρέωσης επί της λιγνιτικής παραγωγής € 2,00/ MWh. Έπειτα από μια εξαετία εφαρμογής έχει αποδώσει έσοδα της τάξης των 248 εκατ. ευρώ. Το κόστος όμως που απέφυγε η ΔΕΗ τα τελευταία χρόνια αγγίζει τα **604 εκατ. ευρώ**, σε ένα υποτιθέμενο σενάριο εφαρμογής του φόρου από το 2003, όταν και ψηφίστηκε η οδηγία 2003/96 που περιελάμβανε συγκεκριμένη πρόβλεψη για ελάχιστο επίπεδο φορολόγησης του άνθρακα (0,15 €/GJ). Το κόστος αυτό θα επιβάρυνε την επιχείρηση με περίπου 67 εκατ. ευρώ ανά έτος.

¹¹⁶ <http://nomosphysis.org.gr/10653/lignitis-duty-free-noembrios-2006/>

Συμπεράσματα και συστάσεις

Σύνοψη

Η παρούσα έκθεση επιχειρεί να καλύψει ένα κενό στην πληροφόρηση του κοινού αλλά και των υπεύθυνων χάραξης ενεργειακής πολιτικής. Παρά την κοινά αποδεκτή πλέον ανάγκη περιορισμού των επιδοτήσεων στα ορυκτά καύσιμα, στην Ελλάδα υπάρχει σημαντική έλλειψη γνώσης για τους μηχανισμούς, τα ποσά των επιδοτήσεων και τους ευνοημένους αποδέκτες τους.

15,4 δισεκ. €
ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΜΟΝΑΔΕΣ
ΟΡΥΚΤΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ

Μελετήθηκαν συνολικά 10 άμεσοι και έμμεσοι μηχανισμοί μέσω των οποίων έχει δοθεί στήριξη στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας με την καύση λιγνίτη, φυσικού αερίου και πετρελαίου. Συνολικά, εκτιμάται πως έχουν δοθεί **15,4 δισεκ. ευρώ, σε ένα διάστημα 10-15 ετών**, χωρίς να συνυπολογίζεται το εξωτερικό κόστος χρήσης ορυκτών καυσίμων. Το ποσό αυτό, δεδομένης της ελλιπούς δημοσίευσης στοιχείων και διαφάνειας, αποτελεί

την επιβεβαιωμένη επιδότηση που έχουν λάβει τα ορυκτά καύσιμα, συνεπώς πρόκειται για το κατώτατο κατώφλι της εκτίμησης.

Το μεγαλύτερο τμήμα των επιδοτήσεων δίνεται μέσω των λογαριασμών ρεύματος, χωρίς ωστόσο να υπάρχει σαφής διάκριση του σχετικού τιμήματος. Οι καταναλωτές δεν γνωρίζουν τι πληρώνουν, για ποια υπηρεσία και ποιος είναι ο τελικός αποδέκτης αυτής της πληρωμής.

Το πετρέλαιο στα μη διασυνδεδεμένα νησιά έχει λάβει το μεγαλύτερο ποσό επιδοτήσεων, περίπου 6,2 δισεκ. ευρώ. Σημειώνεται πως καθώς ο μηχανισμός των ΥΚΩ είναι μάλλον ο πλέον διαφανής, είναι λογικό σε αυτή την κατηγορία να έχουν εντοπιστεί τα μεγαλύτερα ποσά επιδότησης. Η λιγνιτική ηλεκτροπαραγωγή έχει λάβει πάνω από 5 δισεκ. ευρώ, ενώ περίπου 4,3 δισεκ. ευρώ έχουν ενισχύσει το φυσικό αέριο.

Ανεξαρτήτως τεχνολογίας, η ΔΕΗ έχει λάβει σχεδόν το 96% της βοήθειας, που βέβαια σχετίζεται με τον επί δεκαετίες κυρίαρχο ρόλο της στην εγχώρια ηλεκτροπαραγωγή.

Τα ευρήματα αυτά αποκτούν ιδιαίτερη σημασία καθώς καταδεικνύουν πως οι υπολογισμοί που ήταν γνωστοί έως σήμερα υποεκτιμούσαν σημαντικά τα συνολικά ποσά επιδότησης. Η έκθεση του ΟΟΣΑ²⁷, αν και υποεκτιμά και αυτή τη στήριξη που έχει λάβει κάθε καύσιμο, εντούτοις περιέχει τις πιο ακριβείς, συγκριτικά, εκτιμήσεις ως τώρα. Η απευθείας σύγκριση, σε κάθε περίπτωση, είναι δυσχερής λόγω της αδιαφανούς φύσης των μηχανισμών επιδότησης και της δυσκολίας εύρεσης αξιόπιστων στοιχείων, των διαφορετικών ορισμών που δίνονται για τις επιδοτήσεις, και του διαφορετικού εξεταζόμενου χρονικού διαστήματος.

Κατάργηση των επιδοτήσεων

Αν και οι επιπτώσεις της ενίσχυσης ορυκτών καυσίμων είναι γνωστές, από τη συμβολή στο φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής, τη συντήρηση μύθων όπως «ο φτηνός λιγνίτης», τη μεγέθυνση των τοπικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την καύση ορυκτών, έως τη διατάραξη κοινωνικών ισορροπιών (βλ. μετεγκαταστάσεις πληθυσμών, ευνοϊκή τιμολογιακή μεταχείριση επιλεγμένων ομάδων καταναλωτών), πολύ λίγα βήματα έχουν γίνει προς τη σταδιακή τους κατάργηση στην Ελλάδα, κι αυτά έχουν προκύψει εν πολλοίς από διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας. Στις θετικές παρεμβάσεις συγκαταλέγεται η προώθηση της

διασύνδεσης των νησιών που θα συμβάλει στον δραστικό περιορισμό των ΥΚΩ και η, έστω καθυστερημένη και υποδεέστερη των πραγματικών αναγκών, χρέωση αξιοποίησης λιγνίτη.

Η προσπάθεια κατάργησης των επιδοτήσεων στα ορυκτά καύσιμα ενέχει αρκετές προκλήσεις και δυσκολίες. Πρώτον, επειδή δεν υπάρχει μια σαφής εικόνα της υφιστάμενης κατάστασης, και δεύτερον επειδή όσο προσεκτικά κι αν σχεδιαστεί η κατάργηση τους, θα υπάρξουν επιπτώσεις στο κόστος ενέργειας των καταναλωτών, δεδομένου και του ρυθμιζόμενου χαρακτήρα των τιμολογίων ηλεκτρικής ενέργειας για πολλές κατηγορίες καταναλωτών, και για μεγάλα χρονικά διαστήματα.

Τα οφέλη από μια στρατηγική σταδιακής εξάλειψης των επιδοτήσεων μπορούν ωστόσο να εξισορροπήσουν τις αρνητικές επιπτώσεις και, αν η στρατηγική σχεδιαστεί σωστά, να δημιουργήσουν επιπλέον πόρους που μπορούν να αξιοποιηθούν σε βιώσιμες μορφές ενέργειας και τη στήριξη επιλεγμένων κοινωνικών ομάδων και βιομηχανιών.

Παρά τον επείγοντα χαρακτήρα που έχει πλέον η ανάγκη απόσυρσης των επιδοτήσεων των ορυκτών καυσίμων, λόγω της έκτασης των επιπτώσεων, περιβαλλοντικών, οικονομικών και κοινωνικών, το WWF Ελλάς θεωρεί πως πρέπει να υλοποιηθεί με τρόπο συντεταγμένο και διαφανή. Ειδικά για μια χώρα όπως η Ελλάδα, ο ρυθμός και η αλληλουχία εφαρμογής των επιμέρους πολιτικών περιορισμού των επιδοτήσεων οφείλει να λάβει υπόψη την απουσία μηχανισμών ανάσχεσης των σχετικών δυσμενών συνεπειών.

Συγκεκριμένα προτείνεται να δοθεί προτεραιότητα στα ακόλουθα:

- Κατάρτιση ενός σχεδίου περιορισμού των επιδοτήσεων, το οποίο πρέπει να χαρακτηρίζεται από διαφάνεια, επαρκή δημοσιοποίηση, λογοδοσία και μηχανισμούς παρακολούθησης των αποτελεσμάτων και της προόδου υλοποίησης. Του σχεδίου αυτού πρέπει να προηγηθεί μια μελέτη επιπτώσεων.
- Η υλοποίηση του σχεδίου θα απαιτήσει πόρους από ένα σύνολο φορέων, και δεν είναι αποκλειστική ευθύνη ενός μόνο υπουργείου. Συνεπώς, κρίνεται απαραίτητη η ενδυνάμωση –εάν χρειάζεται– ανεξάρτητων αρχών, αλλά και ο συντονισμός αρκετών υπουργείων.
- Η μετάβαση σε μια εποχή χωρίς επιδοτήσεις θα έχει χαμένους και νικητές. Απαιτείται πρόνοια για τις ομάδες που θα επηρεαστούν αρνητικά. Για παράδειγμα με την άμεση ολοκλήρωση των διασυνδέσεων, την παροχή στήριξης στις ομάδες που λαμβάνουν επιδόματα κατανάλωσης ενέργειας, όπως και την προώθηση μέτρων αύξησης της απόδοσης της βιομηχανίας.
- Οι λιγνιτικές δραστηριότητες εισέρχονται σε εποχή μη-βιώσιμης οικονομικά εκμετάλλευσης. Οι εργαζόμενοι στον τομέα και οι οικογένειες τους δικαιούνται ειδικής πρόνοιας μέσω επανεκπαίδευσης, οικονομικής στήριξης, ειδικών προγραμμάτων αποχώρησης από την εργασία τους κλπ.
- Οι πόροι που θα εξοικονομηθούν πρέπει να ανακατευθυνθούν κατά προτεραιότητα σε τεχνολογίες συμβατές με την από-ανθρακοποίηση του ελληνικού ενεργειακού μοντέλου, οι οποίες χρειάζονται στήριξη έως ότου καταστούν εμπορικά ανταγωνιστικές. Ενδεικτικά, αναφέρονται τα μέσα αποθήκευσης και έξυπνου ελέγχου της ζήτησης. Η ανακατανομή αυτή οφείλει να γίνει με τρόπο διαφανή.

Η κατάργηση των επιδοτήσεων στα ορυκτά καύσιμα οφείλει να ξεκινήσει άμεσα, ακόμα και χωρίς τη στήριξη της ευρωπαϊκής και διεθνούς κοινότητας.